NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
PAOLO MENGOZZI
prednesené 17. februára 2011 [1]

1. Odvolanie, ktoré je predmetom tohto konania, podala spoločnosť Elf Aquitaine SA (ďalej len „Elf Aquitaine“ alebo „odvolateľka“) a smeruje proti rozsudku, ktorým Súd prvého stupňa zamietol žalobu o neplatnosť podanú Elf Aquitaine proti rozhodnutiu z 19. januára 2005 [2] (ďalej len „rozhodnutie“), v ktorom Komisia uviedla, že niekoľko podnikov, medzi ktorými aj podnik tvorený odvolateľkou a jej dcérskou spoločnosťou Arkema SA, predtým Elf Atochem SA a potom Atofina SA (ďalej len „Arkema“, „Elf Atochem“ a „Atofina“), porušilo článok 81 ods. 1 ES (teraz článok 101 ZFEÚ) a článok 53 ods. 1 Dohody o EHP tým, že sa zúčastnili na karteli s kyselinou monochlóroctovou (ďalej len „napadnutý rozsudok“). [3]

I — Okolnosti predchádzajúce sporu, napadnutý rozsudok, konanie pred Súdnym dvorom a návrhy účastníkov konania

2. Na základe toho, čo vyplýva z bodov 3 a nasl. napadnutého rozsudku, sa na začiatku roka 1999 začalo vyšetrovanie Komisie vo veci kartelu s kyselinou monochlóroctovou po oznámení jedného z podnikov zúčastnených na karteli. V dňoch 14. a 15. marca 2000 vykonala Komisia overovanie na mieste, okrem iného v priestoroch Elf Atochem. V dňoch 7. a 8. apríla 2004 zaslala oznámenie o výhradách (ďalej len „OV“) dvanástim spoločnostiam, medzi ktorými boli aj Elf Aquitaine a Atofina (body 3 až 5 napadnutého rozsudku).

3. V rozhodnutí Komisia odmietla protiargumenty, ktoré predložila Elf Aquitaine, pričom usúdila, že skutočnosť, že táto spoločnosť vlastní 98 % akcií spoločnosti Atofina, postačuje na to, aby sa jej pripísala zodpovednosť za konanie dcérskej spoločnosti. Okrem toho sa domnievala, že okolnosť, že Elf Aquitaine sa nezúčastnila na výrobe a obchodovaní s kyselinou monochlóroctovou, nebráni tomu, aby sa považovala za jediný hospodársky celok s prevádzkovými jednotkami skupiny (body 9 a 12 napadnutého rozsudku). Pokuta uložená v rozhodnutí spoločnostiam Elf Aquitaine a Arkema z dôvodu spoločnej a nerozdielnej

1 — Jazyk prednesu: taliančina.

2 — Rozhodnutie K(2004) 4876 v konečnom znení, týkajúce sa konania podľa článku 81 [ES] a článku 53 Dohody o EHP, spis č. COMP/E-1/37.773 – AMCA.

3 — Rozsudok z 30. septembra 2009, Elf Aquitaine/Komisia, T-174/05, Zb. s. II-183.

zodpovednosti dosahuje výšku 45 miliónov eur [článok 2 písm. c) rozhodnutia a bod 30 napadnutého rozsudku].

4. Dňa 27. apríla 2005 podala Elf Aquitaine proti rozhodnutiu žalobu o neplatnosť. Na podporu svojej žaloby uviedla deväť hlavných dôvodov, ktoré sa týkajú porušenia práv na obhajobu, nedostatočného odôvodnenia, rozporuplnosti dôvodov, porušenia pravidiel, ktoré upravujú pripísateľnosť zodpovednosti materskej spoločnosti za porušenia spôsobené dcérskou spoločnosťou, porušenia rôznych základných zásad, ktoré sú súčasťou právneho poriadku Spoločenstva, porušenia zásady riadnej správy vecí verejných, porušenia zásady právnej istoty, skreslenia dôkazov a zneužitia právomoci. Okrem toho uviedla jeden subsidiárny dôvod týkajúci sa neexistencie koherencie v úvahách Komisie pri výpočte pokút a druhý subsidiárny dôvod, ktorého cieľom je získať zníženie pokuty na primeranú úroveň. V napadnutom rozsudku Súd prvého stupňa zamietol všetky dôvody predložené ako hlavné aj ako subsidiárne a zaviazal odvolateľku na náhradu trov konania.

5. Odvolateľka návrhom podaným do kancelárie Súdneho dvora 15. decembra 2009 podala odvolanie, ktoré je predmetom tohto konania. Navrhuje najmä, aby Súdny dvor zrušil napadnutý rozsudok a vyhovel návrhom predloženým na prvom stupni, ktorých cieľom bolo zrušiť článok 1 písm. d), článok 2 písm. c), článok 3 a článok 4 ods. 9 rozhodnutia. Subsidiárne navrhuje, aby Súdny dvor na základe článku 261 ZFEÚ zrušil alebo znížil pokutu uloženú vo výške 45 miliónov eur spoločne a nerozdielne spoločnostiam Arkema a Elf Aquitaine v zmysle článku 2 písm. c) rozhodnutia. V každom prípade požaduje, aby bola Komisia zaviazaná na náhradu trov konania. Komisia navrhuje, aby Súdny dvor zamietol odvolanie a zaviazal odvolateľku na náhradu trov konania.

6. Zástupcovia účastníkov konania boli vypočutí na pojednávaní 25. novembra 2010.

II — Analýza

A — *O odvolaní*

7. Na podporu svojho odvolania uvádza Elf Aquitaine šesť dôvodov, prvých päť ako hlavných a šiesty ako subsidiárny.

1. O prvom odvolacom dôvode

8. V prvom odvolacom dôvode odvolateľka vytýka Súdu prvého stupňa, že nevyvodil správne závery z trestnej povahy pokút uložených na základe článku 101 ZFEÚ. Takáto povaha mala viesť Súd prvého stupňa k tomu, aby v celom rozsahu uplatnil zásadu individualizácie trestnej zodpovednosti a trestov a zásadu prezumpcie neviny, upravené v článku 6 ods. 1 a 2 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (EDĽP) [4]. Súd prvého stupňa však tieto zásady nesprávne uplatnil iba na subjekt bez právnej subjektivity, podnik Atofina/Elf Aquitaine, a nie na spoločnosti, ktoré ho podľa názoru odvolateľky tvorili a ktoré jediné sú právnymi subjektmi. Tento prístup v konkrétnom prípade viedol Súd prvého stupňa jednak k tomu, že uprel odvolateľke výhodu prezumpcie neviny tým, že ju neuplatnil v rámci predbežného vyšetrovania, a jednak k tomu, že ju vylúčil pri uplatňovaní zásad individualizácie trestnej zodpovednosti a trestov tým, že odmietol informácie, ktoré predložila na účely preukázania svojej absolútnej neúčasti na spáchaní porušenia, ako aj samostatnosti v správaní jej dcérskej spoločnosti na trhu. Komisia na úvod pripomína, že otázka povahy pokút uložených za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže, ku ktorej doposiaľ Súdny dvor nezaujal výslovné stanovisko, môže v tomto prípade ostať otvorená, pretože také práva, aké vyplývajú z takejto kvalifikácie a akým je právo na obhajobu a prezumpcia neviny, sa aj tak judikatúrou uznávajú a zaručujú.

9. Rovnako ako Komisia sa domnievam, že Súdny dvor nie je v tomto prípade povinný zaujať výslovné stanovisko k otázke povahy pokút uložených za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže, ktoré, pripomínam, sú v článku 23 ods. 5 nariadenia č. 1/2003 [5] výslovne kvalifikované ako pokuty, ktoré nemajú trestnoprávny charakter. Svojím prvým odvolacím dôvodom totiž odvolateľka nenamieta, že Súd prvého stupňa poprel trestnoprávnu povahu týchto pokút, ale že porušil základné práva, ktoré požíva ako právnická osoba, považovaná za zodpovednú za porušenie, s ktorým sú spojené sankcie, ktoré majú podľa jej názoru trestnoprávny charakter. Pri dôkladnom pohľade sa teda osobitné výhrady, ktoré uviedla Elf Aquitaine v rámci tohto odvolacieho dôvodu vo veľkej miere prekrývajú s výhradami, ktoré boli uvedené v ostatných odvolacích dôvodoch, a najmä v druhom,

4 — Podpísaný v Ríme 4. novembra 1950.

5 — Nariadenie Rady (ES) zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy (Ú. v. ES L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205). Je známe, že na základe judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva skutočnosť, že kvalifikovanie určitej sankcie v právnom poriadku zmluvného štátu tak, že nemá trestnoprávny charakter, nevylučuje priznanie trestnoprávneho charakteru na účely uplatňovania ustanovení EDĽP (pozri rozsudok ESĽP z 8. júna 1976 Engel a i. v. Holandsko, séria A, č. 22). Bez toho, aby som ďalej rozvíjal moju analýzu, pripomínam, že vzhľadom na túto judikatúru sa zdá, že je nepravdepodobné, aby sankcie uložené na základe nariadenia č. 1/2003 nemali trestnoprávny charakter v zmysle Dohovoru.

v ktorom sa vytýka porušenie práv na obhajobu, ktorého sa mal dopustiť Súd prvého stupňa tým, že odvolateľke uprel právo na účasť na predbežnom vyšetrovaní, a v piatom, v ktorom sa vytýka porušenie zásad individualizácie trestnej zodpovednosti a trestov a prezumpcie neviny vyplývajúce z nevyvrátiteľnosti domnienky, z ktorej vychádzala Komisia pri určení zodpovednosti Elf Aquitaine za správanie spoločnosti Atofina. Z toho vyplýva, že prvý odvolací dôvod nie je v skutočnosti samostatný, s výnimkou tvrdenia, že Súd prvého stupňa nesprávne uplatnil základné práva, ktorých sa dovoláva odvolateľka, na podnik, tvorený spoločnosťou Elf Aquitaine a jej dcérskou spoločnosťou, a nie výlučne na odvolateľku. Aj toto tvrdenie však smeruje, ako lepšie uvidíme neskôr, k podstatnému porušeniu týchto práv a v rôznych pasážach odvolania sa opakuje.

10. Na základe uvedeného sa domnievam, že prvý odvolací dôvod si nevyžaduje samostatné preskúmanie, oddelené najmä od druhého a piateho odvolacieho dôvodu. Výhrady uvedené v rámci týchto dvoch dôvodov budú preskúmané tak, že sa za správne bude považovať východisko, z ktorého vychádza odvolateľka, čiže že sankcie za porušenie pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže majú trestnoprávny charakter.

2. O druhom odvolacom dôvode týkajúcom sa porušenia práv odvolateľky na obhajobu

11. V rámci svojho druhého odvolacieho dôvodu Elf Aquitaine vytýka Súdu prvého stupňa porušenie svojich práv na obhajobu, ktoré vyplýva z nesprávneho výkladu zásad spravodlivosti a rovnosti účastníkov v konaní. Tento dôvod sa delí na dve výhrady.

a) O prvej výhrade

12. Odvolateľka predovšetkým vytýka Súdu prvého stupňa, že jej nezaručil ochranu práv na obhajobu už vo fáze predbežného vyšetrovania, ktoré predchádza zaslaniu OV. V tejto fáze správneho konania odvolateľka nielenže nebola vypočutá Komisiou, ale nebola ani informovaná o podozrení voči nej. V tomto prípade sa podľa odvolateľky mali tieto požiadavky voči nej dodržiavať o to viac, že nebola účastníčkou porušovania ani o jeho existencii nevedela. Okrem toho neskoré informovanie (v štádiu OV) o existencii vyšetrovania vo vzťahu k nej jej neumožnilo prijať potrebné opatrenia na účinnú prípravu svojej obhajoby, najmä pokiaľ ide o zachovanie prípadných priamych dôkazov, ktorými sa má preukázať autonómne postavenie jej dcérskej spoločnosti na trhu. Obmedzenie výkonu práv na obhajobu iba na fázu nasledujúcu po zaslaní OV je v rozpore s trestnou povahou sankcií

uložených na základe článku 101. V replike odvolateľka uvádza na podporu svojich tvrdení najmä „Best Practices on the Conduct of Proceedings concerning Articles 101 and 102 TFEU“ Komisie, uverejnené v januári 2010 (ďalej len „Best Practices“).

13. Preskúmanie tejto výhrady si predovšetkým vyžaduje, aby sa určilo, či a v akom rozsahu je Komisia povinná na účely dodržania práv na obhajobu podnikov, ktoré sú účastníkmi konania o porušení pravidiel hospodárskej súťaže, už v štádiu začatia predbežného vyšetrovania, a teda pred odoslaním OV, informovať tieto podniky o podozreniach voči nim.

14. V tejto súvislosti pripomínam, že podľa ustálenej judikatúry sú práva na obhajobu v akomkoľvek konaní, ktoré sa môže skončiť uložením sankcií, najmä pokút alebo pravidelného penále, aké sa stanovujú v nariadení č. 1/2003, základnými právami, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou všeobecných právnych zásad, ktorých dodržiavanie zaručuje súd. [6] Okrem toho je potrebné pripomenúť, že správne konanie v zmysle nariadenia č. 1/2003, ktoré prebieha pred Komisiou, sa delí na dve samostatné fázy, ktoré nasledujú po sebe a každá z nich má svoju vnútornú logiku. Začiatkom prvej fázy, ktorá trvá až do OV, je deň, keď Komisia pri výkone právomocí, ktoré jej zverilo nariadenie č. 1/2003, v rámci predbežného vyšetrovania prijme opatrenia, ktoré znamenajú, že došlo k porušeniu, a majú významný dosah na postavenie podozrivých podnikov. Táto fáza musí Komisii umožniť, aby po vykonaní vyšetrovacích úkonov zaujala stanovisko k ďalšiemu postupu. Druhá fáza nastupuje od OV do prijatia konečného rozhodnutia. Toto obdobie má Komisii umožniť definitívne rozhodnúť o vytýkanom porušení. [7] Len na začiatku tejto druhej fázy je podnik informovaný prostredníctvom OV o všetkých dôležitých skutočnostiach, z ktorých Komisia vychádza, a má právo na prístup k spisu. [8] Podľa toho, čo uviedol Súdny dvor v rozsudku Dalmine/Komisia, až po odoslaní OV môže dotknutý podnik naplno uplatniť svoje právo na obhajobu [9] a práve zaslanie OV na jednej strane a prístup k spisu

6 — V tomto zmysle pozri rozsudky Súdneho dvora zo 7. januára 2004, Aalborg Portland a i./Komisia, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Zb. s I-123, bod 64, a z 8. februára 2007, Groupe Danone/Komisia, C-3/06 P, Zb. s. I-1331, bod 68.

7 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Súdneho dvora z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Zb. s. I-8375, body 181 až 183, a z 21. septembra 2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Komisia, C-105/04 P, Zb. s. I-8725, bod 38.

8 — Pozri v tomto zmysle rozsudky Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 7, body 315 a 316, a Aalborg Portland a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 6, body 66 a 67.

9 — Pozri rozsudok z 25. januára 2007, Dalmine/Komisia, C-407/04 P, Zb. s. I-829, bod 59.

na druhej strane zaručujú právo na obhajobu a spravodlivé súdne konanie. [10] V tom istom rozsudku tiež Súdny dvor uviedol, že ak by sa práva podnikov na obhajobu vzťahovali aj na fázu predchádzajúcu zaslaniu OV, „účinnosť vyšetrovania Komisie by bola ohrozená, lebo dotknutý podnik by bol už vo fáze predbežného vyšetrovania schopný identifikovať informácie, ktoré sú Komisii známe, a teda aj tie, ktoré pred ním ešte môžu zostať skryté“ [11].

15. V tomto prípade vytýka odvolateľka Súdu prvého stupňa, že neuznal, že Komisia bola povinná informovať ju už od fázy predbežného vyšetrovania o existencii podozrení voči nej. Povinnosť, ktorej porušenie vytýka odvolateľka, má teda všeobecnejší charakter ako oznámenie jednotlivých dôkazov, ktoré boli zhromaždené v priebehu predbežného vyšetrovania, a jej predmetom je informácia o údajnom porušení, ktoré je predmetom vyšetrovania.

16. Súdny dvor sa ešte výslovne nevyjadril k existencii tejto povinnosti. Jeho judikatúra však ponúka prvé informácie na jej analýzu. V rozsudku Hoechst/Komisia Súdny dvor uviedol, že sa treba vyhnúť tomu, „aby práva na obhajobu mohli byť porušené v rámci postupov predbežného vyšetrovania, medzi ktoré patrí najmä zisťovanie, teda postupov, ktoré môžu byť rozhodujúce pri poskytovaní dôkazov preukazujúcich protiprávnosť správania podnikov, z ktorých môže vyplývať ich zodpovednosť“ [12]. Z toho podľa Súdneho dvora vyplýva, že aj keď sa niektoré práva na obhajobu týkajú kontradiktórnych konaní, ktoré nasledujú po OV, iné práva, napríklad právo na právnu pomoc a právo na zachovávanie dôvernosti písomností medzi advokátom a klientom [13], alebo aj právo nesvedčiť proti sebe [14], sa musia dodržiavať už od fázy predbežného vyšetrovania. Pokiaľ ide o zásadu dodržiavania primeranej lehoty, Súdny dvor uviedol, že neprimeraná dĺžka prvej fázy správneho konania môže mať vplyv na budúce možnosti obhajoby dotknutých podnikov najmä tým, že im bráni v získavaní dôkazov, ktorých cieľom je vyvrátiť existenciu správania spôsobilého vyvolať zodpovednosť dotknutých podnikov, a že „z tohto dôvodu sa preskúmanie prípadných prekážok výkonu

10 — Tamže, bod 58.

11 — Tamže, bod 60. Na toto tvrdenie je však potrebné prihliadať v súvislosti s výhradou, ktorú uviedla Dalmine, ktorá sa sťažovala, že pred OV nebola informovaná o tom, že Komisia mala k dispozícii mnohé zápisnice, ktoré boli vyhotovené v priebehu vyšetrovania, ktoré sa vykonávalo v rámci vnútroštátneho trestného konania, a ktorých prípustnosť ako dôkazných prostriedkov v konaní pred Komisiou namietala, body 54 až 55 a 60. Obdobnú výhradu, týkajúcu sa skutočnosti, že vo fáze predchádzajúcej OV neboli oznámené niektoré dôkazy použité Komisiou v nasledujúcej fáze konania, Súd prvého stupňa zamietol v rozsudku z 8. júla 2008, AC-Treuhand/Komisia (T-99/04, Zb. s. II-1501, bod 49).

12 — Rozsudok z 21. septembra 1989, Hoechst/Komisia, 46/87 a 227/88, Zb. s. 2859, bod 15. Táto zásada bola nedávno potvrdená v už citovanom rozsudku Aalborg Portland a i./Komisia (bod 63).

13 — Uznané Súdnym dvorom v rozsudku z 18. mája 1982, AM & S/Komisia, 155/79, Zb. s. 1575.

14 — Pozri rozsudok z 18. októbra 1989, Orkem/Komisia, 374/87, Zb. s. 3283.

práv na obhajobu nesmie obmedzovať iba na fázu, v ktorej dochádza k úplnému uplatneniu týchto práv, teda na druhú fázu správneho konania", „ale musí sa vzťahovať na celé konanie, opierajúc sa o celkovú dĺžku tohto konania" [15].

17. V rozsudku AC-Treuhand/Komisia, na ktorý sa odvoláva odvolateľka, Súd prvého stupňa usúdil, že úvahy uvedené v predchádzajúcom bode sú analogicky uplatniteľné na skúmanú otázku. Konkrétne, podľa Súdu prvého stupňa napriek tomu, že „z formálneho hľadiska dotknutý podnik nemá vo fáze predbežného vyšetrovania postavenie ‚obvineného', to, že bolo proti nemu začaté vyšetrovanie, a najmä že bolo prijaté vyšetrovacie opatrenie, ktoré sa ho týka, nie je z vecného hľadiska vo všeobecnosti možné oddeľovať od existencie podozrenia, a preto ani od výhrady z toho vyplývajúcej…, čo odôvodňuje prijatie takéhoto opatrenia" [16]. Z toho podľa Súdu prvého stupňa vyplýva, že Komisia je povinná poskytnúť dotknutému podniku už od štádia predbežného vyšetrovania niektoré informácie o predmete a o účele vyšetrovania. Zdá sa mi, že s týmto záverom je možné súhlasiť. Okrem toho, že vychádza z ústrednej úlohy, ktorú Súdny dvor priznáva právam na obhajobu v rámci konaní, ktoré môžu viesť k uloženiu sankcie [17], predstavuje logický vývoj toho, čo už sám Súdny dvor uviedol, pokiaľ ide o potrebu zabezpečiť dodržiavanie týchto práv už v priebehu fázy predbežného vyšetrovania v oblasti porušovania pravidiel hospodárskej súťaže.

18. Pokiaľ ide o rozsah uvedenej povinnosti, v tomto rozsudku Súd prvého stupňa uvádza, že Komisia je povinná „dotknutý podnik informovať vo fáze *prvého opatrenia prijatého vo vzťahu k nemu*… najmä o predmete a cieli prebiehajúceho vyšetrovania", bez rozlišovania na základe toho, či ide o neformálne žiadosti – o informácie (podľa článku 11 ods. 2 nariadenia č. 17/62, teraz podľa článku 18 ods. 1 a 2 nariadenia č. 1/2003) alebo o žiadosti vo forme rozhodnutia (podľa článku 11 ods. 5 nariadenia č. 17/62, teraz podľa článku 18 ods. 1 a 3 nariadenia č. 1/2003) –, alebo o rozhodnutia o inšpekcii (v zmysle článku 14 ods. 3 nariadenia č. 17/62, teraz článok 20 nariadenia č. 1/2003). [18] Ako správne zdôraznila Komisia vo svojich písomných vyjadreniach, v rozsudku AC-Treuhand/Komisia

15 — Pozri rozsudok Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 7, body 49 až 50.

16 — Už citovaný, bod 52.

17 — Pozri napríklad rozsudok z 3. septembra 2009, Papierfabrik August Koehler a i./Komisia, C-322/07 P, C-327/07 P a C-338/07 P, Zb. s. I-7191, bod 34, ako aj bod 37 a nasl.

18 — Už citovaný, body 53 až 56. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

Súd prvého stupňa konštatoval, že povinnosť informovať dotknutý podnik (alebo právnické osoby, z ktorých sa tento podnik skladá) existuje od prijatia jedného z vyšetrovacích úkonov uvedených v nariadení č. 1/2003 vo vzťahu k nemu. Práve na základe takého úkonu sa námietka, hoci implicitná, týkajúca sa porušenia po prvýkrát oznamuje dotknutému podniku a na tento podnik, hoci ešte nemá postavenie „obvineného", vplývajú účinky tejto námietky.

19. Na rozdiel od tvrdení odvolateľky sa zdá, že tento záver je dokonale zlučiteľný s požiadavkami uvedenými v článku 6 EDĽP. Na základe judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva má pojem „obvinenie z trestného činu", ktorý sa uvádza v článku 6 ods. 1 EDĽP, samostatný charakter. [19] Z judikatúry uvedeného súdu týkajúcej sa najmä dĺžky konania tiež vyplýva, že záruky uvedené v článku 6 EDĽP sa uplatňujú v trestnom rámci od okamihu, keď je osoba oficiálne „obvinená". [20] Tento pojem odkazuje na oficiálne oznámenie zo strany príslušných orgánov o namietanom porušení trestného práva. [21] Na účel zachovania základnej úlohy, ktorú v demokratickej spoločnosti zohráva právo na spravodlivé súdne konanie, [22] si Európsky súd pre ľudské práva zvolil „vecnú", a nie „formálnu" definíciu „obvinenia". [23] Odhliadnuc od formálnej stránky, skúma vecnú stránku konania, pričom stanovuje dátum, od ktorého sa uplatňujú záruky na spravodlivé súdne konanie ako okamih, v ktorom orgány vykonali úkony, spôsobilé „významne ovplyvniť postavenie podozrivého" [24], akým je napríklad prehliadka [25].

20. V tomto prípade nebola Elf Aquitaine predmetom žiadneho vyšetrovacieho úkonu

19 — Rozsudok ESĽP Deweer v. Belgicko z 27. februára 1980, séria A, č. 35, bod 42.

20 — Rozsudok ESĽP Neumeister v. Rakúsko z 27. júna 1968, séria A, č. 8, bod 18.

21 — Rozsudky ESĽP Deweer v. Belgicko, už citovaný, body 42 a 47, Eckle v. Nemecko z 15. júla 1982, séria A, č. 51, bod 73, a Janosevic v. Švédsko (*Zbierka rozsudkov a rozhodnutí* 2002-VII, bod 91), v ktorom bol predmetný termín na účely výpočtu dĺžky konania určený podľa dňa, keď daňová správa oznámila subjektu daňový výmer o zvýšení dlžnej dane (v rovnakom zmysle pozri rozsudok ESĽP z 21. mája 2003, Västberga Taxi Aktiebolag a Vulic v. Švédsko, bod 103).

22 — Rozsudok ESĽP Airey v. Írsko z 9. októbra 1979, séria A, č. 32, bod 24.

23 — Rozsudok ESĽP Deweer v. Belgicko, už citovaný, bod 42.

24 — Pozri rozsudok ESĽP Eckle v. Nemecko, už citovaný, bod 73. V tomto rozsudku ESĽP pri určení predmetného termínu na účely určenia dĺžky konania vylúčil, aby sa na jednej strane zhodoval s podaním sťažnosti, pretože to, hoci ide o dôvod začatia prvého predbežného vyšetrovania, ktoré bolo následne odložené, „nebolo rozhodujúce pre vyšetrovacie úkony", a na druhej strane vylúčil, aby sa zhodoval so začatím druhého predbežného vyšetrovania, ktoré sa začalo „výsluchom početných svedkov vypočutých k obvineniam vo vzťahu k pánovi Ecklemu". Keďže nebolo možné určiť, „od akého momentu boli dotknutí [manželia Eckleovci] oficiálne oboznámení s vyšetrovaním a pociťovali jeho účinky", ESĽP určil neskorší termín (asi o rok) po začatí prvého predbežného vyšetrovania.

25 — Pozri rozsudok ESĽP Eckle v. Nemecko, už citovaný. V už citovanom rozsudku Deewer ESĽP naopak poprel, že obvinením v zmysle článku 6 ods. 1 EDĽP je inšpekcia uskutočnená v obchodných priestoroch žalobcu, pretože patrí medzi bežné kontroly na účely zabezpečenia dodržiavania zákona.

počas troch rokov, ktoré uplynuli od prvej žiadosti o informácie adresovanej jej dcérskej spoločnosti Elf Atochem do odoslania OV. [26] Výhrady, ktoré jej boli vytýkané, boli teda oficiálne formulované len v OV. Na druhej strane je pravdepodobné, že v priebehu pojednávania, ako uviedla Komisia, sa na zodpovednosť odvolateľky, ktorá nevychádza z jej priamej účasti na karteli, poukázalo len v neskoršej fáze predbežného vyšetrovania, keď Komisia musela na účely zaslania OV zistiť subjekty tvoriace podniky, ktoré sa podľa jej názoru zúčastnili na porušení. [27] Na odvolateľku sa teda „obvinenie z trestného činu" v zmysle článku 6 EDĽP mohlo vzťahovať len od zaslania OV, ak sa predpokladá, že takto sa majú definovať výhrady týkajúce sa porušenia pravidiel hospodárskej súťaže Spoločenstva (pozri bod 10 vyššie), a že záruky uvedené v tomto článku sa na ňu vzťahovali.

21. V replike a na pojednávaní Elf Aquitaine osobitne odkázala na odsek 3 písm. a) článku 6 EDĽP, na základe ktorého má každý obvinený právo „byť bez meškania a v jazyku, ktorému rozumie, podrobne oboznámený s povahou a dôvodom obvinenia proti nemu". Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že záruky uvedené v tomto ustanovení predstavujú osobitné hľadisko práva na spravodlivé súdne konanie, zaručeného vo všeobecnosti v odseku 1 tohto článku, a že sa uplatňujú od okamihu, keď osoba nadobudne postavenie „obvineného", ktorým sa má v zmysle EDĽP rozumieť rovnako vecný, a nie čisto formálny stav. [28] V tejto súvislosti sa judikatúra, na ktorú odvolateľka poukazuje v replike, nejaví relevantná pre tento prípad. V rozsudku Salduz sa namietalo porušenie článku 6 ods. 3 písm. c) EDĽP z dôvodu, že sťažovateľovi bolo odňaté právo použiť pomoc advokáta počas zadržania na polícii. Bod 50 a nasl., najmä bod 54 rozsudku, ktoré osobitne cituje odvolateľka, odkazujú na postavenie osoby, voči ktorej bolo vykonané predbežné opatrenie – ktorá teda jasne mala postavenie obvineného – a ktorá bola

26 — Na túto okolnosť okrem iného odvolateľka nepoukázala ani v priebehu správneho konania, ani pred Súdom prvého stupňa, aby sa uplatnil prípadný nedostatok vyšetrovania.

27 — Odvolateľka uvádza, že bola ako jediná materská spoločnosť zúčastnená na porušení informovaná až v štádiu OV a ako príklad uvádza Akzo Nobel NV. Táto spoločnosť však bola, ako pripomína sama odvolateľka, predmetom vyšetrovacích úkonov v priebehu predbežného vyšetrovania (v konkrétnom prípade išlo o žiadosti o informácie).

28 — Rozsudok ESĽP Casse v. Luxembursko z 27. apríla 2006, body 29 až 33 a 71 až 72. V uvedenom rozsudku ESĽP usúdil, že sťažovateľ by sa mal považovať za „obvineného" na účely uplatňovania článku 6 ods. 3 písm. a) EDĽP odo dňa, keď bola nariadená prehliadka v priestoroch banky, v ktorej bol zamestnaný, keďže od tohto okamihu „súhrn súhlasných indícií" naznačoval jednoznačne jeho postavenie „podozrivého" (pozri bod 33).

vypočúvaná políciou v neprítomnosti advokáta. [29] Rozsudok Dayanan sa týkal obdobnej situácie. [30]

22. Pokiaľ ide o tvrdenie, ktoré Elf Aquitaine vyvodzuje z Best Practices, stačí uviesť, že sa v nich uvádza, s odkazom na rozsudok Súdu prvého stupňa AC-Treuhand/Komisia, že podniky sa informujú o tom, že sa v súvislosti s nimi vedie predbežné vyšetrovanie, ako aj o predmete a účele tohto vyšetrovania „v okamihu prvého vyšetrovacieho opatrenia prijatého vo vzťahu k nim“ [31]. V každom prípade v bode 5 Best Practices Komisia objasňuje, že „odrážajú hľadisko Generálneho riaditeľstva pre hospodársku súťaž… v okamihu [ich] uverejnenia a budú sa vzťahovať na prebiehajúce spory a na budúce spory odo dňa uverejnenia“. V poznámke pod čiarou 10 sa ďalej spresňuje, že „pokiaľ ide o prebiehajúce spory v okamihu ich uverejnenia, sa budú Best Practices vzťahovať na prebiehajúce fázy konania a nie na fázy, ktoré sa už skončili“. Z toho vyplýva, že Best Practices sa *ratione temporis* nevzťahujú na konanie, ktoré viedlo k prijatiu rozhodnutia.

23. Elf Aquitaine napokon tvrdí, že skutočnosť, že nebola informovaná vo fáze predbežného vyšetrovania o podozreniach voči nej, negatívne ovplyvnila výkon jej práv na obhajobu v nasledujúcej kontradiktórnej fáze konania. V tejto súvislosti je potrebné uviesť, ako uvádza Komisia, že takéto tvrdenie sa v každom prípade obmedzuje na všeobecný odkaz na možné oslabenie prípadných dôkazov určených na preukázanie samostatnosti jej dcérskej spoločnosti na trhu a nie je podporené nijakým dôkazom.

24. Na základe všetkých predchádzajúcich úvah sa podľa môjho názoru musí prvá výhrada vznesená odvolateľkou v rámci druhého odvolacieho dôvodu zamietnuť.

b) O druhej výhrade

25. V rámci tejto výhrady odvolateľka po prvé tvrdí, že podporou domnienky zodpovednosti, ktorá umožnila Komisii obmedziť

29 — Rozsudok, ESĽP Salduz v. Turecko z 27. novembra 2008. Odkazujem na celé znenie bodov 54 a 62 uvedeného rozsudku, z ktorých boli v odvolaní uvedené len niektoré časti.

30 — Rozsudok ESĽP Dayanan v. Turecko z 13. októbra 2009, body 31 a nasl., na ktoré odkazuje odvolateľka.

31 — Pozri bod 14. Ostatné body Best Practices spomínané odvolateľkou sa týkajú možnosti Komisie organizovať neformálne stretnutia s účastníkmi konania počas fázy vyšetrovania (bod 38), takzvané „State of Play Meetings“ (body 54 až 60), trojstranné stretnutia a stretnutia s komisárom alebo generálnym riaditeľom (body 61 až 64), ako aj prístup k neutajenej verzii sťažnosti. Okrem toho, že v aktuálnej verzii Best Practices sa aspoň ustanovenia „State of Play Meetings“ nevzťahujú na konania týkajúce sa kartelov (pozri bod 60), zo znenia vyššie uvedených bodov vyplýva úmysel Komisie viesť vyšetrovanie čo najotvorenejšie a čo najtransparentnejšie, ale nie formálne sa zaväzovať k tomu, aby sa pri každom vyšetrovaní vykonali rôzne iniciatívy, ktoré sú tam uvedené.

sa iba na konštatovanie, že Elf Aquitaine má takmer celý podiel na základnom imaní svojej dcérskej spoločnosti, bez toho, aby vykonala akéhokoľvek ďalšie vyšetrovanie vo vzťahu k nej, Súd prvého stupňa poprel potrebu nestranného vyšetrovania, v ktorom príslušný orgán zhromažďuje dôkazy tak na ťarchu, ako aj v prospech podnikov podozrivých zo spáchania priestupku. V tejto súvislosti stačí uviesť, že úlohou domnienky je práve umožniť, aby ten, kto je povinný preukázať skutočnosť, uniesol svoje dôkazné bremeno tým, že jednoducho preukáže dôkaz o predpoklade, z ktorého vychádza domnienka (v tomto prípade úplnú alebo takmer úplnú účasť materskej spoločnosti na základnom imaní dcérskej spoločnosti). Uviesť, že použitie domnienky je nezlučiteľné s potrebami nestranne vedeného vyšetrovania, keďže umožňuje orgánom, ktoré ho vedú, aby neprihliadali na ďalšie dôkazy, či už na ťarchu, alebo v prospech, v podstate znamená zásadne popierať samotnú prípustnosť vyšetrovania. Tvrdenia, ktoré uviedla odvolateľka, sú preto zahrnuté v jej piatom odvolacom dôvode, v ktorom namieta proti oprávnenosti domnienky, ktorú Komisia uplatnila vo vzťahu k nej.

26. Po druhé sa odvolateľka domnieva, že nestrannosť vyšetrovania vedeného Komisiou je poznačená sústredením vyšetrovacích právomocí, právomoci vydať obvinenie a právomoci rozhodnúť v rukách tejto inštitúcie, čo je v rozpore s trestným charakterom sankcií uložených za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže. Podľa názoru odvolateľky nadobudnutie účinnosti Charty – v ktorej je potreba nestranného správneho konania potvrdená v článku 41 – musí viesť Súdny dvor k tomu, aby zmenil svoju judikatúru v tejto oblasti, aby sa prihliadalo na stanoviská Európskeho súdu pre ľudské práva, ktoré zaručujú vyššiu mieru ochrany. Komisii, ktorá namietla proti novosti, a preto neprípustnosti tohto tvrdenia, odvolateľka odpovedala, že ide len o rozšírenie dôvodov uvedených na prvom stupni.

27. V tejto súvislosti uvediem predovšetkým, že vyššie uvedené tvrdenie kladie právnu otázku týkajúcu sa sporu predloženého Súdu prvého stupňa, o ktorej sa v napadnutom rozsudku nerozhodovalo a nebola predmetom debaty medzi účastníkmi konania v žiadnej fáze konania na prvom stupni. Nebola výslovne uvedená odvolateľkou ani v žalobe, ani v replike, ani v žiadnom inom písomnom vyjadrení predloženom v priebehu tohto uvedeného konania; zo zápisnice z pojednávania, ktoré sa konalo pred Súdom prvého stupňa, ani nevyplýva, že by táto otázka bola položená pri uvedenej príležitosti. Okrem toho uvádzam, že toto tvrdenie vecne nesúvisí so žiadnym bodom odôvodnenia napadnutého rozsudku, na rozdiel od výhrady preskúmanej v bodoch 13 až 24 vyššie, ktorá aj keď nebola vznesená na prvom stupni, vychádza z niektorých tvrdení Súdu prvého stupňa, uvedených najmä v bode 64 napadnutého rozsudku, a preto je prípustná. Napokon, na rozdiel od toho, čo tvrdí odvolateľka, sa nedomnievam, že uvedené tvrdenie sa môže považovať za tvrdenie, ktoré rozširuje dôvody už

prerokované na prvom stupni, pretože kladie Súdnemu dvoru inú právnu otázku než otázky, ktoré sú predmetom týchto dôvodov. [32]

28. Vo svojej úlohe kasačného súdu prináleží Súdnemu dvoru v medziach svojej právomoci v oblasti odvolaní kontrolovať spôsob, akým Súd prvého stupňa vykonal svoje súdne preskúmanie, s prihliadnutím na dôvody a tvrdenia, ktoré mu boli predložené na preskúmanie. Súdnemu dvoru však neprináleží vytýkať Súdu prvého stupňa, že nerozhodol o dôvode, ktorý účastníci konania neuviedli, okrem prípadu, keby bol povinný o ňom rozhodnúť aj bez návrhu. Teraz sa mi však nezdá, že nastal tento prípad. Preto je podľa môjho názoru potrebné námietke neprípustnosti, ktorú vzniesla Komisia, vyhovieť.

29. Nasledujúce úvahy, ktoré sa týkajú preskúmania tvrdenia spoločnosti Elf Aquitaine, sú preto formulované subsidiárne, pre prípad, že by ho Súdny dvor na rozdiel odo mňa považoval za prípustné.

30. Ako Komisia opakovane zdôraznila vo svojich vyjadreniach, v rozsudku Jussila v. Fínsko, ktorý vyhlásila veľká komora, Európsky súd pre ľudské práva potvrdil to, čo už bolo možné čiastočne vyvodiť z niektorých predchádzajúcich rozhodnutí, čiže skutočnosť, že v rámci konaní, ktoré vedú k uplatňovaniu sankcií, ktoré sa majú na základe článku 6 EDĽP považovať za trestné, je možné rozlišovať medzi konaniami (a sankciami), ktoré patria do takzvaného „tvrdého jadra“ trestného práva, a tými, ktoré sa naopak nachádzajú mimo neho. [33] V bode 43 tohto rozsudku Európsky súd pre ľudské práva najskôr zdôrazňuje, že prijatie samostatného výkladu pojmu „obvinenie z trestného činu“ ovplyvnilo postupné rozširovanie trestného rámca článku 6 EDĽP na oblasti, ktoré „formálne nepatria do tradičných kategórií trestného práva“, akými sú práve „peňažné sankcie uložené za porušenie práva hospodárskej súťaže“ [34], pričom následne tento súd

32 — Čo v podstate predstavuje námietku protiprávnosti nariadenia č. 1/2003.

33 — Rozsudok ESĽP z 23. novembra 2006. Otázka položená Európskemu súdu pre ľudské práva sa týkala súladu neuskutočnenia pojednávania v odvolacom konaní proti zvýšeniu dane, o ktorej rozhodol fínsky daňový orgán, s článkom 6 EDĽP.

34 — Demonštratívny zoznam, ktorý poskytuje uvedený bod 43 rozsudku Jussila v. Fínsko, obsahoval okrem správnych priestupkov aj disciplinárne sankcie na základe práva týkajúceho sa výkonu trestu a pokuty uložené súdmi s právomocou vo finančných otázkach. Európska komisia pre ľudské práva rozhodla v prospech trestnej povahy sankcií, ktoré uložil Conseil de la concurrence français za porušenie vnútroštátnych pravidiel na ochranu hospodárskej súťaže v prípade Société Stenuit v. Francúzsko, ktoré bolo predmetom výmazu z registra Súdneho dvora rozsudkom z 27. februára 1992. Pokiaľ ide o opačný názor na rozšírenie námietky uvedenej v bode 43 rozsudku Jussila v. Fínsko na konania Spoločenstva o porušení pravidiel hospodárskej súťaže, pozri SLATER, D., THOMAS, S., WAELBROECK, D.: Competition Law Proceedings before the European Commission and the Right to a fair Trail: no Need to Reform? In: *The Global Competition Law Centre Working Papers Series*, 04/08, s. 27.

uvádza, že v týchto oblastiach sa záruky ponúkané uvedeným článkom „nemusia uplatňovať nevyhnutne v celej svojej prísnosti“ [35]. Tento postoj už existoval, osobitne v rozsudkoch Bendenoun v. Francúzsko a Janosevic v. Švédsko [36], na ktoré sa výslovne odkazuje v bode 43 rozsudku Jussila v. Fínsko. V týchto rozsudkoch Európsky súd pre ľudské práva potvrdil, že zmluvný štát je oprávnený zveriť daňovému orgánu, teda správneho orgánu, ktorý nespĺňa podmienky článku 6 EDĽP [37], úlohu stíhať a trestať daňové porušenia, za ktoré sa uplatňuje zvýšenie dane vykazujúce charakter trestnej sankcie, pod podmienkou, že daňovník sa môže proti takému rozhodnutiu obrátiť na súd, ktorý ponúka záruky článku 6 EDĽP [38], čiže podľa vzorca prijatého v bode 81 rozsudku Janosevic v. Švédsko a zopakovaného v rôznych nasledujúcich rozsudkoch na „súdny orgán, ktorý má neobmedzenú právomoc [39], ktorý má najmä právomoc zmeniť v každom skutkovom či právnom bode napadnuté rozhodnutie“.

31. V súlade s tým, čo sa uvádza v bode 43 rozsudku Jussila v. Fínsko, zásada uvedená v rozsudkoch Bendenoun v. Francúzsko a Janosevic v. Švédsko sa môže rozšíriť na konania týkajúce sa porušení pravidiel hospodárskej súťaže v zmysle nariadenia č. 1/2003. Preto sústredenie právomocí vyšetrovať, obviniť a rozhodnúť v rukách Komisie v rámci týchto konaní nie je samo osebe v rozpore s článkom 6 EDĽP pod podmienkou, že podniky, ktoré týmto právomociam podliehajú, majú právo podať opravný prostriedok proti rozhodnutiu Komisie na orgán, ktorý spĺňa požiadavky tohto článku. Preto treba zistiť, či kontrola, ktorú vykonáva súd Spoločenstva nad rozhodnutiami prijímanými Komisiou za porušovanie pravidiel hospodárskej súťaže, spĺňa podmienky uvedené v bode 81 rozsudku Janosevic v. Švédsko. Bez toho, aby som sa zaoberal vyčerpávajúcim preskúmaním tejto otázky, sa obmedzím iba na uvedenie aspektov tejto kontroly, ktoré z hľadiska judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyzerajú byť najproblematickejšie.

32. Po prvé súd Spoločenstva vykonáva nad rozhodnutiami Komisie v oblasti kartelov typickú kontrolu zákonnosti, ktorá predstavuje v podstate úplné preskúmanie všetkých skutkových aj právnych dôvodov, ktorých sa dovoláva žalobca, ako aj prípadných dôvodov verejného poriadku, na ktoré sa prihliada aj bez návrhu. S výnimkou oblasti pokút Súd prvého stupňa nemá právomoc zmeniť rozhodnutie Komisie, môže ho len zrušiť. V tejto súvislosti predovšetkým pripomínam, že síce

35 — Rovnaká úvaha sa nachádza v rozsudku ESĽP Hüseyin Turan v. Turecko zo 4. marca 2008, bod 32.

36 — Rozsudok ESĽP Bendenoun v. Francúzsko z 24. februára 1994, séria A, č. 284, a Janosevic v. Švédsko, už citovaný.

37 — Pozri rozsudok Janosevic v. Švédsko, už citovaný, bod 81.

38 — Pozri rozsudky Bendenoun v. Francúzsko, už citovaný, bod 46, a Janosevic v. Švédsko, už citovaný, bod 81; v rovnakom zmysle rozsudok, Umlauft v. Rakúsko z 23. októbra 1995, séria A, č. 328-B, body 37 až 39. Toto stanovisko v podstate preberá stanovisko, ktoré Európsky súd pre ľudské práva vyjadril už predtým, pokiaľ ide o uplatňovanie článku 6 EDĽP v netrestnom rámci (pozri okrem iného rozsudok, Albert a Le Compte v. Belgicko z 10. februára 1983, séria A, č. 58, bod 29) a pokiaľ ide o menej závažné trestné porušenia (akými sú porušenia týkajúce sa cestného zákonníka, pozri rozsudok z 23. októbra 1984, Öztürk v. Nemecko, bod 29).

39 — Táto poznámka sa týka len talianskeho znenia návrhov.

platí, že vo francúzskom znení rozsudku Janosevic v. Švédsko Európsky súd pre ľudské práva používa pojem „pouvoir de réformer“, anglické znenie však používa všeobecnejší pojem „to quash“, ktorý odkazuje skôr na právomoc zrušiť napadnutý akt. Okrem toho v rovnakom rozsudku ESĽP usúdil, že správne súdy príslušné vo švédskom právnom poriadku rozhodovať o žalobách proti rozhodnutiam, ktorými daňový orgán ukladá zvýšenie dane vykazujúce charakter trestných sankcií, predstavujú súdy, ktoré spĺňajú záruky podľa článku 6 EDĽP napriek tomu, že majú právomoc len „v prípade nesúhlasu so závermi daňovej správy“ zrušiť napadnuté rozhodnutie. [40] V rovnakom zmysle sa vyjadril aj v iných skorších rozsudkoch. [41]

33. Judikatúra napriek tomu v tejto súvislosti nie je ustálená. Napríklad v citovanom rozsudku Umlauft v. Rakúsko ESĽP konštatoval, že záruky podľa článku 6 EDĽP nespĺňa rakúsky Verwaltungsgerichtshof, ktorý má v prípade, že rozhoduje o žalobe proti opatreniu, ktorým bola žalobcovi uložená peňažná sankcia za porušenie cestného zákona považovaná za sankciu trestnej povahy, právomoc vykonať len kontrolu zákonnosti a okrem toho je viazaný skutkovými zisteniami správnych orgánov. V rozsudku Tsfayo v. Spojené kráľovstvo Európsky súd pre ľudské práva neuznal „neobmedzenú právomoc“ súdu High Court v Spojenom kráľovstve, pretože tento súd síce mal právomoc zrušiť napadnuté rozhodnutie, pokiaľ považuje za nedostatočný alebo nesprávny jeho dôkazný rámec, ale nemal právomoc inak posúdiť dôkazy alebo nahradiť vytýkané posúdenia svojím posúdením v súvislosti s hodnovernosťou žalobcu. [42]

40 — V bode 82 rozsudku ESĽP zdôrazňuje, že správne súdy „majú právomoc preskúmať každý aspekt otázok, ktoré sú im predložené. Ich preskúmanie sa neobmedzuje na právne otázky, ale môže tiež zahŕňať skutkové otázky ako posúdenie dôkazov…“.

41 — Pozri napríklad rozsudky, Bistrovic v. Chorvátsko, bod 53, pokiaľ ide o chorvátske „County Courts“; Zumtobel v. Rakúsko z 21. septembra 1993, séria A, č. 268-A, body 27 až 32, pokiaľ ide o kontrolu, ktorú v tomto prípade vykonával rakúsky Verwaltungsgerichtshof (správny súd), a Bryan v. Spojené kráľovstvo z 25. októbra 1995, séria A, č. 335–A, body 44 až 47. Tieto precedensy sa však netýkajú trestnej oblasti.

42 — Rozsudok ESĽP, Tsfayo v. Spojené kráľovstvo zo 14. novembra 2006, bod 48.

V rozsudku Kyprianou v. Cyprus ESĽP usúdil, že nedostatok nestrannosti súdu prvého stupňa, ktorý uložil žalobcovi trest odňatia slobody za trestný čin „contempt of court", nebola Najvyšším súdom napravená v odvolacom konaní, keďže tento nepristúpil k preskúmaniu veci *ex novo* [43]. Napokon v rozsudku Silvester's Horeca Service v. Belgicko Európsky súd pre ľudské práva usúdil, že žalujúca spoločnosť nemala prístup k „súdu" v zmysle článku 6 EDĽP, keďže Odvolací súd v Bruseli, na ktorý sa obrátila s opravným prostriedkom proti správnemu opatreniu, ktorým jej boli uložené daňové pokuty za porušenie zákona o DPH, nemal právomoc oslobodiť daňovníka od oprávnene uložených povinností len na základe dôvodov vhodnosti alebo spravodlivosti. [44] V tejto súvislosti však treba pripomenúť, že v sporoch týkajúcich sa porušení článku 101 ZFEÚ a článku 102 ZFEÚ má súd Spoločenstva neobmedzenú právomoc aj v oblasti pokút, na základe článku 261 ZFEÚ a článku 31 nariadenia č. 1/2003, a preto je „oprávnený, aby nad rámec samotného preskúmania zákonnosti sankcie nahradil posúdenie Komisiou svojím posúdením", a v dôsledku toho zrušil, znížil alebo zvýšil Komisiou uloženú pokutu, pokiaľ je mu predložená otázka tejto výšky pokuty na posúdenie. [45] Táto právomoc oprávňuje súd Spoločenstva, aby zmenil napadnutý akt, a to aj bez toho, aby ho zrušil. [46]

34. Druhý chúlostivý aspekt, na ktorý upozornila odvolateľka, sa týka okrajovej kontroly – čiže kontroly obmedzenej na overenie dodržiavania procesných pravidiel a odôvodnenia, hmotnoprávnej presnosti skutkového stavu, ako aj neexistencie zjavne nesprávneho právneho posúdenia a zneužitia právomoci – ktorú podľa ustálenej judikatúry [47] súd Spoločenstva vykonáva nad zložitými hospodárskymi posúdeniami uskutočnenými Komisiou. [48]

43 — Rozsudok ESĽP z 27. januára 2004. Súd najmä uviedol, že „en tant qu'instance d'appel, celle-ci n'avait pas pleine juridiction pour examiner à nouveau l'affaire, mais pouvait seulement contrôler s'il y avait dans le jugement de première instance des erreurs manifestes de droit ou de fait. Elle n'a pas procédé à nouveau à un examen indépendant de l'accusation en matière pénale portée contre le requérant pour *contempt* devant la cour d'assises. En outre, la Cour suprême a estimé qu'elle ne pouvait pas intervenir dans le jugement de la cour d'assises en reconnaissant la marge d'appréciation de cette dernière quant à infliger une peine au requérant". Súd však ešte dodal „en réalité, la Cour suprême a refusé d'annuler la décision litigieuse au motif que la composition de la cour d'assises n'était pas de nature à garantir son impartialité, alors qu'elle avait le pouvoir de le faire". Okrem toho v rozsudku z 15. decembra 2005 v rovnakej veci veľká komora síce dospela k rovnakému záveru, ale sústredila sa na skutočnosť, že Najvyšší súd v každom prípade nepristúpil, hoci mal na to právomoc, k zrušeniu rozhodnutia súdu nižšieho stupňa.

44 — Rozsudok ESĽP zo 4. marca 2004, body 26 a 27.

45 — Rozsudok Groupe Danone/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 6, body 61 a 62. Pozri aj návrhy, ktoré predniesla generálna advokátka Kokott 8. decembra 2005 vo veci C-113/04 P, Technische Unie/Komisia (rozsudok z 21. septembra 2006, Zb. s. I-8831), bod 132, a návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Poiares Maduro 16. novembra 2006 vo veci Groupe Danone/Komisia (už citovaná), body 45 a 48.

46 — Rozsudok Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 7, bod 692. K tomuto tvrdeniu si dovolím odkázať na MENGOZZI, P.: La compétence de pleine juridicition du juge communautaire. In: *Liber amicorum en l'honneur de Bo Vesterdorf*. 2007, s. 219.

47 — Pozri v tomto zmysle, pokiaľ ide o článok 85 ES, rozsudky z 11. júla 1985, Remia a i./Komisia, 42/84, Zb. s. 2545, bod 34; zo 17. novembra 1987, BAT a Reynolds/Komisia, 142/84 a 156/84, Zb. s. 4487, bod 62, a z 2. októbra 2003, Thyssen Stahl/Komisia, C-194/99 P, Zb. s. I-10821, bod 78.

48 — V tejto súvislosti pripomínam, že mimo trestnej oblasti sa zdá, že Európsky súd pre ľudské práva prijal možnosť, že súdna kontrola správnych opatrení môže byť v určitých oblastiach obmedzená na zjavné nesprávne posúdenia (pozri rozsudok Bryan v. Spojené kráľovstvo, už citovaný, body 41 a 44 až 47). Osobitne v bode 47 ESĽP uvádza: „Je možné rozumne očakávať taký spôsob konania zo strany odvolacieho súdu v špecializovaných právnych oblastiach, akou je predmetná oblasť, najmä vtedy, ak bol skutkový stav predtým zistený v priebehu kvázi súdneho konania, ktoré zaručuje dodržiavanie početných podmienok upravených v článku 6 ods. 1 EDĽP". Pozri tiež rozsudok Tsfayo v. Spojené kráľovstvo, už citovaný, bod 46.

35. Po tretie a napokon, hoci súd Spoločenstva môže preskúmať dôkazy na ťarchu a v prospech účastníka konania, ktoré sú obsahom správneho spisu, kontrola zákonnosti, ktorú vykonáva v rámci žaloby o neplatnosť, sa vedie na základe skutkových a právnych okolností, ktoré existovali v okamihu, keď bol akt prijatý. [49] Preto jeho úloha spočíva v posúdení, či sú dôkazy a iné skutočnosti, o ktoré sa Komisia vo svojom rozhodnutí opiera, dostatočné na preukázanie existencie daného porušenia. [50] Pokiaľ usúdi, že dôkazný rámec nie je presvedčivý, bude môcť len zrušiť toto rozhodnutie na základe nedostatočne zisteného skutkového stavu.

36. Napriek vyššie uvedeným obmedzeniam nevylučujem, že keď sa súdna kontrola rozhodnutí Komisie, ktorými sa ukladajú pokuty za porušenie pravidiel hospodárskej súťaže, posudzuje z celkového hľadiska, spĺňa v súlade s pružnejším prístupom, ktorý zvolila veľká komora Európskeho súdu pre ľudské práva v rozsudku Janosevic v. Švédsko, podmienky článku 6 ods. 1 EDĽP v trestnej oblasti.

37. V tomto prípade však táto otázka môže ostať otvorená. Judikatúra ESĽP totiž pripúšťa prístup, ktorého cieľom je overiť dodržiavanie podmienok článku 6 ods. 1 EDĽP v jednotlivom prípade, aj nezávisle od všeobecnejšej otázky prípadnej zlučiteľnosti tohto ustanovenia a štruktúry, do akej sa začleňuje. [51] Z napadnutého rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa vykonal v každej otázke, ktorá mu bola predložená na preskúmanie, úplnú kontrolu splnenia podmienok na uplatnenie článku 101 ZFEÚ. Rozsah tejto kontroly sa preto nemôže považovať za obmedzený iba na základe skutočnosti, že pripísanie

49 — Pozri v tomto zmysle rozsudok z 13. júna 1972, Compagnie d'approvisionnement, de transport et de crédit et Grands Moulins de Paris/Komisia, 9/71 a 11/71, Zb. s. 391. Konkrétne, zložité posúdenia, ktoré vykonáva Komisia, musia byť preskúmané len z hľadiska okolností, ktoré mala k dispozícii v okamihu, keď ich vykonávala, pozri rozsudok Súdneho dvora z 5. októbra 2000, Nemecko/Komisia, C-288/96, Zb. s. I-8237, bod 34; rozsudok Súdu prvého stupňa z 25. júna 1998, British Airways a i. a British Midland Airways/Komisia, T-371/94 a T-394/94, Zb. s. II-2405, bod 81.

50 — Pozri rozsudky Súdu prvého stupňa z 8. júla 2004, JFE Engineering a i./Komisia, T-67/00, T-68/00, T-71/00 a T-78/00, Zb. s. II-2501, body 174 a 175 a z 20. apríla 1999, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia, T-305/94 až T-307/94, T-313/94 až T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 a T-335/94, Zb. s. II-931, bod 891.

51 — Pozri napríklad rozsudky Zumtobel v. Rakúsko, už citovaný, bod 31 a nasl., ako aj Janosevic v. Švédsko, už citovaný.

zodpovednosti odvolateľke sa zakladá na domnienke. Okrem toho z tohto rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa preskúmal všetky okolnosti, ktoré predložila Elf Aquitaine na účely preukázania nezávislosti správania svojej dcérskej spoločnosti na trhu, pričom odmietol ich relevanciu alebo dostatočnosť aj na základe dôvodov, z ktorých niektoré dopĺňali dôvody Komisie v rozhodnutí. Okrem toho, hoci odvolateľka vo všeobecnosti vo svojich písomných aj ústnych vyjadreniach namietala proti nedostatočnosti preskúmania súdom Spoločenstva vo vzťahu k rozhodnutiam Komisie o porušeniach pravidiel hospodárskej súťaže, pokiaľ ide o podmienky článku 6 EDĽP, neuviedla tvrdenia, ktorých cieľom by bolo preukázať tento nedostatok v tomto prípade. Preto sa domnievam, že tvrdenie týkajúce sa nedostatočnej nestrannosti v správnom konaní spôsobenej sústredením právomoci vyšetrovať, obviniť a rozhodovať v rukách Komisie je neprípustné, ako aj nedôvodné. [52]

38. Na základe všetkých predchádzajúcich úvah sa podľa môjho názoru aj druhá výhrada druhého odvolacieho dôvodu musí zamietnuť.

52 — Nedomnievam sa, že k inému záveru by mohla viesť samotná okolnosť, že v napadnutom rozsudku Súd prvého stupňa vylúčil zníženie pokuty, ktoré požadovala odvolateľka na základe úvahy, že neuviedla také tvrdenia alebo skutkové okolnosti, ktoré by odôvodnili výkon jeho neobmedzenej právomoci aj v oblasti pokút.

c) Návrh k druhému odvolaciemu dôvodu

39. Z hľadiska vykonanej analýzy sa domnievam, že druhý odvolací dôvod sa musí čiastočne zamietnuť ako nedôvodný a čiastočne vyhlásiť za neprípustný.

3. O treťom odvolacom dôvode týkajúcom sa nesprávnych právnych posúdení vo vzťahu k povinnosti odôvodnenia Komisie a nedostatku odôvodnenia napadnutého rozsudku

40. Aj tento odvolací dôvod sa člení na dve výhrady.

a) O prvej výhrade

41. V prvej výhrade svojho tretieho odvolacieho dôvodu odvolateľka po prvé uvádza, že Súd prvého stupňa vychádzal z „nesprávneho pochopenia“ povinnosti Komisie odôvodniť OV v rozsahu, v akom usúdil, že táto povinnosť bola splnená jednoduchým odkazom na zásady, ktorými sa riadi pripisovanie zodpovednosti materských spoločností a uvedením rozsahu účasti vedúcej skupiny na základnom imaní dcérskej spoločnosti. V tejto súvislosti uvádzam, že bod 58 a nasl. napadnutého

rozsudku, z ktorých podľa odvolateľky vyplýva nesprávne právne posúdenie, ktorého sa dopustil Súd prvého stupňa, v skutočnosti zodpovedajú tvrdeniam, ktoré uviedla v prvom odvolacom dôvode a ktorých cieľom je poukázať na porušenie jej práv na obhajobu, a nie na porušenie povinnosti odôvodnenia, na ktoré sa naopak odvoláva v druhom odvolacom dôvode. Okrem toho pripomínam, že hoci odvolateľka spochybňuje skutočnosť, že „všetky podstatné okolnosti, z ktorých Komisia vychádzala, keď začala konanie proti Elf Aquitaine", boli uvedené v OV, nespresnila, aké okolnosti, okrem tých, ktoré sú uvedené v bodoch 58 a 59 napadnutého rozsudku (uvedenie pravidiel pripisovania zodpovednosti materskej spoločnosti za protiprávne správanie dcérskej spoločnosti, uvedenie obsahu domnienky vychádzajúcej z vlastníctva celého základného imania dcérskej spoločnosti materskou spoločnosťou, ako aj spomenutie takmer úplnej účasti odvolateľky na základnom imaní spoločnosti Atofina), mali byť konkrétne uvedené v OV. V rozsahu, v akom sa odvolateľka dovoláva ďalších dôkazov vo svoj neprospech nad rámec tých, ktoré majú za cieľ preukázať existenciu skutkových predpokladov na domnienku, z ktorej vychádzala Komisia, sa jej tvrdenia miešajú s tvrdeniami, ktorých cieľom je namietať proti samotnej možnosti použiť takúto domnienku, a ktoré budú celkovo preskúmané v rámci piateho odvolacieho dôvodu. Z toho vyplýva, že odvolateľka nepreukázala údajný nesprávny výklad rozsahu povinnosti odôvodniť OV, ktorý vytýka Súdu prvého stupňa. Z tohto hľadiska je teda podľa môjho názoru potrebné prvú výhradu tretieho odvolacieho dôvodu zamietnuť.

42. Po druhé odvolateľka vytýka Súdu prvého stupňa, že „nesprávne pochopil" povinnosť Komisie odôvodniť rozhodnutie. Tvrdenia, ktoré uviedla, sa konkrétnejšie týkajú tej časti napadnutého rozsudku, v ktorej Súd prvého stupňa posúdil odôvodnenie, ktorým boli v rozhodnutí zamietnuté informácie, ktoré predložila Elf Aquitaine, aby preukázala autonómnosť správania svojej dcérskej spoločnosti Atofina na trhu, ako dostatočné. Toto odôvodnenie, ktoré podľa odvolateľky Súd prvého stupňa nesprávne posúdil ako „stručné", ale v skutočnosti vôbec neexistuje, jej neumožnilo overiť dôvodnosť rozhodnutia a zabránilo Súdu prvého stupňa vykonať kontrolu zákonnosti.

43. V tejto súvislosti pripomínam, že v bode 79 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa zdôrazňuje ustálenú judikatúru, podľa ktorej odôvodnenie vyžadované článkom 253 ES musí byť prispôsobené povahe dotknutého aktu a musia z neho jasne a jednoznačne vyplývať úvahy inštitúcie, ktorá akt prijala, umožňujúce zúčastneným osobám pochopiť dôvody prijatia opatrenia a príslušnému súdu preskúmať ho. Pripomínam tiež, že na jednej strane sa povinnosť odôvodnenia musí posudzovať z hľadiska okolností prípadu, najmä obsahu aktu, povahy uvedených dôvodov a záujmu, ktorý môžu mať adresáti aktu alebo iné týmto aktom priamo a jednotlivo dotknuté osoby na tom, aby získali vysvetlenia, a na druhej strane, že v odôvodnení nemusia byť uvedené všetky relevantné skutkové a právne okolnosti, pretože otázka, či odôvodnenie spĺňa požiadavky článku 253 ES, sa musí posúdiť nielen vzhľadom na jeho doslovné znenie, ale aj na jeho kontext

a na všetky právne predpisy v danej oblasti. [53] Napokon v poslednej vete bodu 79 Súd prvého stupňa poukazuje na svoju vlastnú judikatúru, na základe ktorej prináleží Komisii uviesť svoje úvahy výslovne, pokiaľ v rámci svojej rozhodovacej praxe prijíma rozhodnutie, ktoré sa citeľne odlišuje od predchádzajúcich, [54] a v bode 80 pripomína, že pokiaľ sa rozhodnutie o uplatňovaní článku 81 ES týka viacerých adresátov a rieši problém zodpovednosti za porušenie, musí uviesť dostatočné odôvodnenie pre každého adresáta, najmä pre tých, ktorí na základe tohto rozhodnutia musia znášať dôsledky porušenia. V bode 84 a nasl. skúma tvrdenie spoločnosti Elf Aquitaine, podľa ktorého rozhodnutie nebolo dostatočne odôvodnené v časti, v ktorej zamieta jej tvrdenia predložené na účely vyvrátenia domnienky, z ktorej vychádzala Komisia. Na tento účel skúma body 258 až 261 rozhodnutia a pripomína najmä, že tieto argumenty boli Komisiou zamietnuté ako jednoduché „tvrdenia" (nepodložené dôkazmi) a že dokumenty, ktoré predložila Elf Aquitaine, sa obmedzovali na „všeobecné informácie o obchodnom riadení spoločnosti". Súd prvého stupňa v bode 89 dospel k záveru, že „aj taká stručná odpoveď na tvrdenia Elf Aquitaine umožňuje pochopiť dôvody, pre ktoré ich Komisia zamietla" a že Komisia odpovedala „na podstatné časti tvrdení Elf Aquitaine a posúdila všetky dôkazy, ktoré táto spoločnosť predložila". Znenie bodov 84 až 90 napadnutého rozsudku, ktorých obsah bol zhruba uvedený vyššie, podľa môjho názoru neumožňuje dospieť k záveru, tak ako to robí odvolateľka, že Súd prvého stupňa nesprávne vyložil povinnosť odôvodnenia, ktorú mala Komisia, vychádzajúc z nesprávneho pochopenia tejto povinnosti. Okrem toho z vyššie uvedených častí napadnutého rozsudku, ako aj zo znenia podstatných bodov rozhodnutia vyplýva, že na rozdiel od toho, čo tvrdí odvolateľka, Komisia vysvetlila dôvody, pre ktoré sa tvrdenia predložené odvolateľkou nepovažovali za dostatočné na vyvrátenie predmetnej domnienky (keďže obsahovali tvrdenia nepodložené dôkazmi a bezvýznamné dokumenty). Preto nie je možné odvolávať sa v tejto súvislosti na úplnú neexistenciu odôvodnenia, hoci rovnaké dôvody zamietnutia boli uplatnené na všetky tvrdenia a doklady, ktoré odvolateľka predložila Komisii.

44. Odvolateľka okrem toho namieta, že Súd prvého stupňa nesprávne vyložil

53 — Pozri najmä rozsudky z 2. apríla 1998, Komisia/Sytraval a Brink's France, C-367/95 P, Zb. s. I-1719, bod 63 a citovanú judikatúru, ako aj z 15. júla 2004, Španielsko/Komisia, C-501/00, Zb. s. I-6717, bod 73.

54 — Rozsudok Súdu prvého stupňa z 22. októbra 1997, SCK a FNK/Komisia, T-213/95 a T-18/96, Zb. s. II-1739, bod 226.

intenzitu odôvodnenia rozhodnutia, ktorá nastala z hľadiska osobitných okolností predmetného prípadu. Toto odôvodnenie malo byť oveľa presnejšie, keďže: i) odvolateľka nebola oboznámená o konaní voči nej pred doručením OV; ii) Komisia sa odklonila od svojej predchádzajúcej rozhodovacej praxe a iii) rozhodnutie sa týkalo rôznych základných práv odvolateľky a uložili sa jej ním sankcie trestnej povahy. Okrem toho odvolateľka uvádza, že po nadobudnutí účinnosti Charty sa povinnosť odôvodnenia, ktorú majú inštitúcie Únie na základe jej článku 41 ods. 2, má na základe článku 52 ods. 3 vykladať v súlade s prísnejšími kritériami, ktoré prijal Európsky súd pre ľudské práva pri výklade článku 6 ods. 3 písm. a) EDĽP.

45. Nezdá sa mi, že by niektoré z tvrdení uvedených odvolateľkou mohlo uspieť. Po prvé nie je jasné – a odvolateľka ani v tejto súvislosti neuvádza objasnenia –, aký vplyv na intenzitu povinnosti odôvodniť rozhodnutie má skutočnosť, že Elf Aquitaine bola oboznámená s výhradami, ktoré jej boli vytýkané až v OV. Po druhé Komisia uviedla, bez toho, aby to v tejto súvislosti odvolateľka spochybňovala, že zásady v oblasti zodpovednosti materských spoločností uplatňované na Elf Aquitaine, vrátane domnienky vychádzajúcej z vlastníctva celého základného imania jej dcérskej spoločnosti, sa stali súčasťou jej rozhodovacej praxe od rokov 2002 až 2003. Keďže OV bolo odoslané odvolateľke 7. apríla 2004 a rozhodnutie bolo prijaté 19. januára 2005, nemení nič na predchádzajúcej rozhodovacej praxi Komisie. Napokon, pokiaľ ide o tretiu otázku [(pozri predchádzajúci bod pod písmenom iii)], stačí uviesť, že tvrdenie odvolateľky na jednej strane predpokladá, že bolo zistené porušenie základných práv, ktorých sa dovoláva, čo však Súd prvého stupňa naopak vylúčil, a na druhej strane, že podrobnejšie odôvodnenie rozhodnutia by v nijakom prípade neumožnilo odôvodniť takéto porušenie, keby bolo zistené. Okrem toho okolnosť, že rozhodnutím boli uložené odvolateľke sankcie trestnej povahy, si nevyžaduje iný, vyšší štandard odôvodnenia, ako je vysoký štandard, ktorý inštitúciám Spoločenstva vyplýva z článku 253 ES tak, ako ho vykladá súd Spoločenstva, na základe ktorého musí byť odôvodnenie primerané povahe predmetného právneho aktu a jasne a jednoznačne vyjadrovať úvahy orgánu, ktorý právny akt vydal, aby mohli zúčastnené osoby porozumieť dôvodom prijatého opatrenia a aby mohol Súdny dvor vykonať svoje preskúmanie. [55]

55 — Pozri okrem iného rozsudok z 2. októbra 2003, Corus UK/Komisia, C-199/99 P, Zb. s. I-11177, bod 145, ktorý cituje odvolateľka.

46. Pokiaľ ide o tvrdenie, ktoré odvolateľka vyvodzuje z ustanovení článku 41 ods. 2 a článku 52 ods. 3 Charty, aj keby sme predpokladali, že tieto ustanovenia sa *ratione temporis* vzťahujú na rozhodnutie, [56] je potrebné uviesť, že judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva, na ktorú odkazuje Elf Aquitaine, nie je relevantná, keďže sa týka rozhodnutí, ktoré prijali súdne orgány. V každom prípade, pokiaľ ide v prvom rade o požiadavku, potvrdenú Súdom, že rozhodnutia, ktoré sa odlišujú od predchádzajúcej ustálenej judikatúry, odôvodňujú podstatným spôsobom dôvody takéhoto „revirement" [57], stačí uviesť, že napadnutý rozsudok patrí do skupiny judikátov, ktoré sa začali v roku 2000 rozsudkom Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia [58] a nedávno boli potvrdené v rozsudku Akzo Nobel a i./Komisia [59]. Pokiaľ ide o rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Helle v. Fínsko, na ktorý tiež poukázala odvolateľka, [60] obmedzím sa na pripomenutie, že Súd prvého stupňa, ako uvediem podrobnejšie pri preskúmaní druhej výhrady tohto odvolacieho dôvodu, v napadnutom rozsudku pristúpil k úplnému opätovnému preskúmaniu tvrdení predložených odvolateľkou v priebehu správneho konania, a preto sa neobmedzil na osvojenie záverov Komisie bez toho, aby preskúmal podstatné otázky, ktoré mu boli položené. Napokon, pokiaľ ide o odkaz na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva, ktorá postihuje nedostatočný charakter odôvodnenia rozhodnutí, ktoré nespresňujú podstatné pojmy, z ktorých vychádzajú, [61] odvolateľka neobjasnila, ktoré sú v tomto prípade tie pojmy, z ktorých Súd prvého stupňa vychádzal bez toho, aby vysvetlil ich význam.

56 — Zdôrazňujem, že v nedávnom prejudiciálnom rozhodnutí Súdny dvor usúdil, že Charta je uplatniteľná aj s odkazom na skutkové okolnosti, ktoré nastali pred nadobudnutím účinnosti Lisabonskej zmluvy (pozri rozsudok z 22. decembra 2010, DEB, C-279/09, Zb. s. I-13849).

57 — Odvolateľka v tejto súvislosti cituje rozsudok ESĽP zo 14. januára 2010, Atanasovski v. Bývalá juhoslovanská republika Macedónsko.

58 — Rozsudok zo 16. novembra 2000, C-286/98 P, Zb. s. I-9925.

59 — Rozsudok z 10. septembra 2009, C-97/08 P, Zb. s. I-8237.

60 — Rozsudok ESĽP, Helle v. Fínsko z 19. decembra 1997. Okrem iného zdôrazňujem, že tento rozsudok sa skôr než intenzity povinnosti odôvodnenia týka požiadavky na podrobné preskúmanie základných okolností, ktoré podliehajú súdnemu preskúmaniu. V bode 60 tohto rozsudku, citovaného odvolateľkou, ESĽP uvádza: „Eu égard à ces considérations, la Cour souligne que la notion de procès équitable requiert qu'une juridiction interne qui n'a que brièvement motivé sa décision, que ce soit en incorporant les motifs fournis par une juridiction inférieure ou autrement, ait réellement examiné les questions essentielles qui lui ont été soumises et qu'elle ne se soit pas contentée d'entériner purement et simplement les conclusions d'une juridiction inférieure."

61 — Elf Aquitaine odkazuje najmä na rozsudky ESĽP H. v. Belgicko z 28. októbra 1987, bod 53 a z 25. apríla 1997, Georgiadis v. Grécko, bod 43.

47. Na základe všetkých predchádzajúcich úvah sa podľa môjho názoru musí prvá výhrada tretieho odvolacieho dôvodu zamietnuť.

b) O druhej výhrade

48. V rámci druhej výhrady odvolateľka namieta predovšetkým rozporuplný, nezrozumiteľný a nedostatočný charakter odôvodnenia napadnutého rozsudku. Poukazuje najmä na tvrdenie Súdu prvého stupňa, že Elf Aquitaine a jej dcérska spoločnosť tvoria jediný podnik – hoci ich Komisia naopak považovala za samostatné subjekty –, ako aj na opakovanú zmätočnosť v rôznych častiach napadnutého rozsudku medzi pojmami podnik a spoločnosť. Elf Aquitaine sa domnieva, že existuje aj rozpor medzi prvou a druhou vetou bodu 105 napadnutého rozsudku.

49. V tejto súvislosti po prvé stačí uviesť, že konštatovanie, že dve spoločnosti tvoria jediný podnik, ako podľa môjho názoru správne zdôrazňuje Komisia, nie je nezlučiteľné ani s tým, že im boli odoslané samostatné OV, potrebné na účely oboznámenia oboch spoločností s výhradami voči nim, ani s uplatňovaním samostatných pokút, ktorých výška sa musí vypočítať podľa charakteristík každej spoločnosti. Na rozdiel od toho, čo uvádza odvolateľka, preto neexistuje žiadny rozpor medzi týmto konštatovaním a skutočnosťou, že v správnom konaní Komisia prihliadala na účely zaslania OV a stanovenia pokuty na okolnosť, že Elf Aquitaine a Atofina tvoria samostatné právne subjekty. Po druhé nepovažujem za dôvodné ani tvrdenie, že údajná zmätočnosť medzi pojmami spoločnosť a podnik, najmä v bodoch 8, 17, 18, 107 a 123 napadnutého rozsudku, spôsobila rozporuplnosť a nezrozumiteľnosť jeho odôvodnenia. Body 8, 17 a 18 sú súčasťou opisu skutkových okolností, ktoré predchádzali sporu a obmedzujú sa na prevzatie obsahu rozhodnutia. Bod 107 obsahuje len odkaz na judikatúru Súdneho dvora. Napokon v bode 123 Súd prvého stupňa citoval predchádzajúcu judikatúru a dospel k záveru, že pokiaľ skupina spoločností tvorí jediný podnik, Komisia je oprávnená pripísať zodpovednosť za porušenie práva, ktorého sa dopustil tento podnik, spoločnosti zodpovednej za konanie skupiny a uložiť pokutu tejto spoločnosti. Či už sa posudzujú tieto otázky každá samostatne, alebo vo vzájomnej súvislosti, alebo sú súčasťou komplexnej úvahy Súdu prvého stupňa, nevykazujú žiadny taký rozpor, ktorý spôsobil, ako tvrdí odvolateľka, že odôvodnenie napadnutého rozsudku je nedostatočné alebo nezrozumiteľné. Pokiaľ ide po tretie o údajný rozpor uvedený v bode 105 napadnutého rozsudku, stačí uviesť, že v tomto bode sa Súd prvého stupňa obmedzuje na vysvetlenie, že v rozhodnutí Komisia síce používa voľnú úvahu v analogických prípadoch, akým je prípad odvolateľky, ale že táto úvaha sa uplatňuje výlučne v okamihu, keď po tom, ako sa preukáže existencia predpokladov pripísania zodpovednosti každej spoločnosti patriacej do skupiny, Komisia usúdi, či pripísať zodpovednosť všetkým spoločnostiam

skupiny, alebo len tým, ktoré sa priamo zúčastnili na porušení. Preto neexistuje žiadny rozpor medzi prvou a poslednou vetou tohto bodu.

50. Ďalej odvolateľka namieta proti tautologickému prístupu Súdu prvého stupňa, ktorý podľa jej názoru vychádzal z predpokladu, že Elf Aquitaine a Atofina tvoria jediný podnik, aby vylúčil relevanciu dôkazov, ktoré by sa naopak v skoršej judikatúre považovali za informácie o existencii samostatných podnikov (napríklad nevedomosť vedúcej skupiny o porušení). Ako správne uvádza Komisia, Súd prvého stupňa nevychádzal zo žiadneho predpokladu, ale obmedzil sa na to, že považoval za oprávnené, že Komisia použila domnienku, ktorá umožnila pripísať zodpovednosť spoločnosti Elf Aquitaine za porušenie, ktorého sa dopustila jej dcérska spoločnosť, hoci bez toho, aby ju navádzala, alebo bez priamej účasti na porušení, ako aj na to, že existujú skutkové predpoklady, ktoré umožnili použiť takúto domnienku. V tejto súvislosti je úplne logické sa domnievať, ako to urobil Súd prvého stupňa, že ani prípadná nevedomosť spoločnosti Elf Aquitaine o porušení nestačí na to, aby sa spochybnil základ tejto zodpovednosti. Údajné tautologické uvažovanie Súdu prvého stupňa nie je ničím iným ako dôsledkom skutočnosti, že tento súd schválil použitie uvedenej domnienky, a v nijakom prípade nenasvedčuje nedostatku odôvodnenia.

51. Na základe predchádzajúcich úvah sa domnievam, že aj druhá výhrada tretieho odvolacieho dôvodu sa musí zamietnuť.

c) Návrh k tretiemu odvolaciemu dôvodu

52. Vzhľadom na uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor zamietol tretí odvolací dôvod v celom rozsahu.

4. O štvrtom odvolacom dôvode týkajúcom sa porušenia článku 263 ZFEÚ

53. Odvolateľka uvádza, že Súd prvého stupňa prekročil hranice kontroly zákonnosti tým, že svojím vlastným odôvodnením nahradil chýbajúce hodnotenie Komisie, osobitne pokiaľ ide o to, že Komisia zamietla informácie predložené odvolateľkou, určené na vyvrátenie domnienky, ktorá umožnila pripísať zodpovednosť spoločnosti Elf Aquitaine za porušenie, ktorého sa dopustila jej dcérska spoločnosť.

54. V tejto súvislosti predovšetkým uvádzam, že tvrdenia odvolateľky vychádzajú z predpokladu nedostatku odôvodnenia rozhodnutia, teda nedostatku, ktorý však nevyplynul z preskúmania prvej výhrady tretieho odvolacieho dôvodu (pozri body 42 až 46 vyššie). Okrem toho uvádzam, že v rozsudku DIR International Film a i./Komisia, Súdny dvor najskôr pripomína, že v rámci preskúmavania zákonnosti podľa článku 230 ES (teraz článok 263 ZFEÚ) súd Spoločenstva nemôže nahradiť svojím odôvodnením odôvodnenie autora napadnutého aktu, a potom spresňuje, že „... v rámci žaloby o neplatnosť môže Súd prvého stupňa dospieť k výkladu odôvodnenia napadnutého aktu iným spôsobom ako jeho autor, alebo dokonca v niektorých prípadoch k zamietnutiu formálneho odôvodnenia prijatého týmto orgánom, nemôže to však urobiť, pokiaľ to neodôvodňuje žiadna hmotnoprávna okolnosť“ [62]. Priestor na voľnú úvahu, ktorý má Súd prvého stupňa v medziach svojej kontroly zákonnosti, je teda širší, než uvádza odvolateľka. Okrem toho, keď v bode 160 a nasl. napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa odmietol informácie predložené spoločnosťou Elf Aquitaine na účely preukázania samostatného správania jej dcérskej spoločnosti na trhu, obmedzil sa na poskytnutie odôvodnenia, ktoré je určite podrobnejšie než odôvodnenie uvedené v rozhodnutí, ale ktoré je v každom prípade s ním v súlade. Z toho vyplýva, že nepristúpil k žiadnemu nahradeniu dôvodov.

55. Na základe uvedeného sa podľa môjho názoru musí štvrtý odvolací dôvod, založený na porušení článku 263 ZFEÚ, zamietnuť.

5. O piatom odvolacom dôvode týkajúcom sa porušenia pravidiel, ktorými sa riadi pripísanie zodpovednosti

56. Skôr než preskúmam výhrady predložené v rámci tohto dôvodu, pripomínam, že Elf Aquitaine sa považuje za zodpovednú za porušenie, ktorého sa dopustila jej dcérska spoločnosť Atofina, na základe úvahy

62 — Rozsudok z 27. januára 2000, C-164/98 P, Zb. s. I-447, body 38 a 42.

vychádzajúcej z domnienky, ktorú v posledných rokoch Komisia čoraz častejšie používa pri postihoch kartelov, v ktorých sú zainteresované spoločnosti tvoriace veľké priemyselné skupiny. Táto domnienka v podstate vychádza z myšlienky, že keďže v zásade úplná [alebo ako v tomto prípade takmer úplná] účasť spoločnosti, ktorá je vedúcou skupiny, na základnom imaní jej dcérskej spoločnosti, jej poskytuje právomoc rozhodujúcim spôsobom ovplyvniť obchodnú politiku dcérskej spoločnosti, [63] je oprávnené predpokladať, ak neexistuje dôkaz o opaku, že taký vplyv skutočne existoval, a že preto dcérska spoločnosť nerozhodovala o svojom správaní na trhu autonómne. V už citovanej veci Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia Súdny dvor, ako predtým Súd prvého stupňa, rozhodol v prospech oprávnenosti použitia tejto domnienky, pričom spresnil, že v tejto súvislosti nevyplýva zodpovednosť kontrolujúcej spoločnosti len z vlastníctva 100 % základného imania dcérskej spoločnosti, ale zo spojenia tejto skutkovej okolnosti a neexistencie dôkazov spôsobilých vyvrátiť možnosť kontrolujúcej spoločnosti rozhodujúcim spôsobom ovplyvňovať obchodnú politiku kontrolovanej spoločnosti alebo preukázať jej samostatnosť na trhu. [64] Napriek tomuto spresneniu rozsudok Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia nechal priestor výkladu, podľa ktorého domnienka skutočnej kontroly, spolu s neexistenciou dôkazu o opaku, sama osebe nestačí na to, aby sa umožnilo pripísať zodpovednosť materskej spoločnosti za porušenie, ktorého sa dopustila dcérska spoločnosť, ale musí byť podporená ďalšími takými dôkazmi, ktoré by potvrdili myšlienku jednoty úmyslov medzi týmito dvoma spoločnosťami (v tomto prípade Súdny dvor osobitne poukázal na okolnosť, že vedúca skupiny v priebehu správneho konania vystupovala ako jediný partner Komisie za spoločnosti skupiny Stora). [65] Je známe, že tento výklad Súdny dvor zamietol v už citovanom rozsudku Akzo Nobel a i./Komisia [66], ktorému sa podrobnejšie budem venovať neskôr. Rámec uplatňovania uvedenej domnienky bol nedávno rozšírený aj na predpoklad kontroly vykonávanej prostredníctvom spoločnosti, ktorá je tiež kontrolovaná na 100 %. [67]

57. Napriek tomu, že judikatúra Spoločenstva opakovane potvrdila oprávnenosť použitia uvedenej domnienky, [68] ktorá okrem iného vychádza z dosť dávneho rozsudku Súdneho

63 — Pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. júla 1972, ICI/Komisia, 48/69, Zb. s. 619, body 136 až 137.

64 — Bod 28. Pozri v tomto zmysle aj rozsudok Súdu prvého stupňa z 15. septembra 2005, DaimlerChrysler/Komisia, T-325/01, Zb. s. II-3319, body 218 až 220.

65 — Bod 29. V tomto zmysle to bolo uvedené v návrhoch, ktoré v tejto veci predniesol generálny advokát Mischo (Zb. s. I-9928, body 17 až 62). V tom istom zmysle pozri rozsudok Súdu prvého stupňa z 26. apríla 2007, Bolloré/Komisia, T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 a T-136/02, Zb. s. II-947, bod 132.

66 — Bod 62.

67 — Pozri rozsudok Súdu prvého stupňa z 18. decembra 2008, General Química a i./Komisia, T-85/06, Zb. s. II-338*, potvrdený v rámci odvolacieho konania rozsudkom z 20. januára 2011, General Química a i./Komisia, C-90/09 P, Zb. s. I-1.

68 — Okrem už citovaných rozsudkov Súdneho dvora Stora Kopparbergs Bergslags/Komisia, Akzo Nobel a i./Komisia a General Química a i./Komisia, a rozsudku Súdu prvého stupňa General Química a i./Komisia pozri rozsudok Súdu prvého stupňa z 12. decembra 2007, Akzo Nobel a i./Komisia, T-112/05, Zb. s. II-5049.

dvora,[69] spoločnosti, ktorých zodpovednosť sa uznáva pri uplatňovaní tejto domnienky, čoraz častejšie namietajú proti rozhodnutiam, ktoré im ukladajú pokuty za protisúťažné správanie ich dcérskych spoločností, pričom na základe do veľkej miery podobných dôvodov kritizujú spôsob pripísania zodpovednosti, ktorý používa Komisia.[70] V tomto prípade sa piaty dôvod na podporu odvolania Elf Aquitaine člení na štyri výhrady.

a) O prvej výhrade

58. V rámci svojej prvej výhrady odvolateľka po prvé tvrdí, že použitie uvedenej domnienky porušuje pravidlá dôkazného bremena a najmä článok 2 nariadenia č. 1/2003, na základe ktorého „bremeno dokazovania porušenia článku[101] ods. 1 alebo článku [102] Zmluvy znáša strana alebo orgán, ktorý túto námietku vzniesol". Nemyslím si, že toto tvrdenie by mohlo byť úspešné. Oprávnenie Komisie postupovať na základe logickej deduktívnej úvahy založenej na norme skúsenosti (výraz *id quod plerumque accidit*) – ktorej dôvodnosť z hľadiska správnosti a pravdepodobnosti logickej sekvencie nebola spochybnená odvolateľkou – nemení pravidlá o rozdelení dôkazného bremena, ale len umožňuje za osobitných okolností použiť osobitný dôkazný prostriedok.[71]

59. Po druhé odvolateľka tvrdí, že trestná povaha sankcií uložených za porušenie článku 101 ZFEÚ, ako aj sústredenie právomoci v rukách Komisie mali viesť Súd prvého stupňa k tomu, aby rozhodol o neplatnosti použitia domnienky, ktorá sa uplatnila voči Elf Aquitaine v rozpore so zásadou prezumpcie neviny upravenej v článku 6 ods. 2 EDĽP.

60. V tejto súvislosti predovšetkým pripomínam, že EDĽP nezakazuje použitie skutkových alebo právnych domnienok v trestnej oblasti, ale vyžaduje, aby sa obmedzili na „rozumnú mieru", ktorá prihliada na význam dotknutých záujmov a potrebu zachovávať práva na obhajobu.[72] Z judikatúry Európskeho

69 — Pozri rozsudok z 25. októbra 1983, AEG-Telefunken/Komisia, 107/82, Zb. s. 3151, bod 50.

70 — Pozri napríklad vec Air Liquide/Komisia, T-185/06, v konaní pred Súdom prvého stupňa.

71 — Okrem toho, keďže sa zdá, že porušenie, ktoré namieta odvolateľka, je skôr spojené s povahou dôkazov ako indícií než so stupňom pravdepodobnosti dedukcie, z ktorej vychádza domnienka o rozhodujúcom vplyve, ktorý má Elf Aquitaine, na nápravu tohto porušenia nestačí, aby sa tak, ako navrhuje odvolateľka, uložilo Komisii, aby „posilnila" uvedenú domnienku prostredníctvom ďalších indícií o skutočnom výkone tohto vplyvu, keďže to by nezmenilo povahu indície dôkazného rámca, z ktorého vychádza zodpovednosť materskej spoločnosti za takých okolností, aké sú v tomto prípade.

72 — Pozri najmä rozsudok ESĽP Salabiaku v. Francúzsko zo 7. októbra 1988, bod 28. Túto judikatúru prevzal Súdny dvor do rozsudku z 23. decembra 2009, Spector Photo Group a Van Raemdonck (C-45/08, Zb. s. I-12073, bod 43).

súdu pre ľudské práva vyplýva, že tieto medze sa v zásade považujú za dodržané v prípade, keď sa subjektu, proti ktorému sa používa domnienka, ponechá možnosť predložiť dôkaz o opaku, a to aj v rámci toho, čo ESĽP definuje ako „tvrdé jadro" trestného práva. Napríklad v rozsudku Pham Hoang v. Francúzsko štrasburský súd považoval za zlučiteľnú so zásadou prezumpcie neviny a všeobecnejšie s pravidlami spravodlivého súdneho konania domnienku zodpovednosti spojenú s držbou omamných látok, upravenú francúzskym colným zákonom, keďže obvinenému bola v každom prípade priznaná možnosť preukázať, že konal v stave nevyhnutnosti alebo v dôsledku neodvratného omylu.[73] Obdobne ESĽP nepovažoval za porušenie zásady prezumpcie neviny domnienku zodpovednosti spojenú s riadiacou funkciou obvineného v rozsudku Radio France[74] ani domnienku, že tovar nadobudnutý subjektom odsúdeným na základe zákona o omamných látkach platného v Spojenom kráľovstve počas šiestich rokov predchádzajúcich spáchaniu trestného činu prestavuje výťažok z obchodu s drogami a je spôsobilý na zhabanie[75]: v oboch prípadoch išlo totiž o domnienky vyvrátiteľné dôkazom o opaku. Všeobecnejšie, v spomínanom rozsudku Janosevic v. Švédsko Európsky súd pre ľudské práva najskôr spresnil, že použitie domnienky v trestnom práve musí byť primerané sledovaným cieľom, pričom následne uviedol, že domnienka, ktorú je ťažké vyvrátiť, ale proti ktorej je aj tak možné predložiť dôkaz o opaku, spadá do rozumných medzí.[76]

61. Na základe toho pripomínam, že Súdny dvor a Súd prvého stupňa opakovane potvrdili, že domnienka o skutočnom výkone rozhodujúceho vplyvu kontrolujúcej spoločnosti na obchodnú politiku kontrolovanej spoločnosti je „jednoduchou" domnienkou, vyvrátiteľnou prostredníctvom dôkazu o opaku.[77] Odvolateľka sa však domnieva, že táto domnienka je v skutočnosti nevyvrátiteľná. Na podporu svojho tvrdenia uvádza tri okolnosti: i) skutočnosť, že rozsah účasti na základnom imaní dcérskej spoločnosti stačí na to, že je možné použiť domnienku; ii) tvrdenie Súdu prvého stupňa uvedené v bode 105 napadnutého rozsudku, podľa ktorého si Komisia zachováva právomoc voľnej úvahy na účely pripísania zodpovednosti materskej spoločnosti za porušenie aj vtedy, ak je účasť na základnom imaní dcérskej spoločnosti 98 % alebo viac, a iii) posúdenie informácií, ktoré predložila odvolateľka, Súdom prvého stupňa.

73 — Rozsudok ESĽP z 25. septembra 1992, bod 34; pozri v rovnakom zmysle rozsudok Salabiaku v. Francúzsko, už citovaný.

74 — Rozsudok ESĽP Radio France a i. v. Francúzsko z 30. marca 2004, bod 24.

75 — Rozsudky ESĽP Phillips v. Spojené kráľovstvo z 12. decembra 2001, bod 43 a Grayson a Barnham v. Spojené kráľovstvo z 23. decembra 2008, body 46 až 49. V oboch prípadoch však predmetná domnienka bola uplatnená nie preto, aby sa umožnila trestnosť sťažovateľa, ale len preto, aby sa umožnilo určiť obsah opatrenia zhabania.

76 — Body 101 až 105.

77 — Pozri okrem iného rozsudok Súdneho dvora Akzo Nobel a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 59, bod 60.

62. Pokiaľ ide o prvú z týchto okolností, aj keď platí, že úplná alebo takmer úplná účasť stačí na aktiváciu uvedenej domnienky, jej predmetom je skutočný výkon kontrolnej právomoci zverenej touto účasťou takým spôsobom, ktorý má vplyv na správanie kontrolovaného subjektu na trhu. Materská spoločnosť, ktorej je pripisovaná zodpovednosť z dôvodu takejto domnienky, má teda možnosť namietať proti jej uplatneniu napríklad tým, že preukáže, že napriek rozsahu jej účasti nemá možnosť, pre právne alebo faktické prekážky, vykonávať skutočnú kontrolu nad obchodnou politikou dcérskej spoločnosti, alebo že napriek tomu, že taká kontrola je možná, nebola v konkrétnom prípade vykonávaná, alebo že napriek pokusom materskej spoločnosti ovplyvňovať správanie kontrolovaného subjektu na trhu tento subjekt si aj tak zachoval nezávislé správanie (v prípade, že postupoval v rozpore s pokynmi materskej spoločnosti [78]). Ako správne uviedla Komisia, skutočnosť, že je ťažké predložiť potrebný dôkaz na vyvrátenie domnienky, neznamená, že domnienka je fakticky nevyvrátiteľná. Okrem toho, ako uviedol sám Európsky súd pre ľudské práva (pozri bod 60 vyššie), domnienka, aj keď je ťažké ju vyvrátiť, spadá do rozumných medzí, pokiaľ existuje možnosť predložiť dôkaz o opaku.

63. Pokiaľ ide o druhú okolnosť, ktorú uviedla odvolateľka na podporu fakticky nevyvrátiteľného charakteru uvedenej domnienky, pripomínam, že okolnosť, že Komisia si ponechala priestor na voľnú úvahu na rozhodnutie, či pripísať zodpovednosť za porušenie aj materskej spoločnosti, ktorá má úplnú alebo takmer úplnú účasť na základnom imaní dcérskej spoločnosti, nemá žiadny vplyv na relatívny charakter tejto domnienky, aspoň v rozsahu, v akom sa nespochybňuje, že použitie domnienky je vylúčené, ak je predložený dôkaz, že kontrolujúci subjekt vôbec nevykonával rozhodujúci vplyv na obchodnú politiku kontrolovaného subjektu. Napokon sa obmedzím na konštatovanie, že v zásade, ako uviedol samotný Európsky súd pre ľudské práva, skutočnosť, že domnienka nepôsobí automaticky, prispieva k zachovaniu jej uplatňovania v rozumných medziach. [79]

64. Napokon, pokiaľ ide o posúdenie dôkazných prostriedkov, ktoré vykonal Súd prvého stupňa, odvolateľka uvádza, že sa v podstate vyžaduje predloženie negatívneho dôkazu o neexistencii zásahu do správania dcérskej spoločnosti na trhu, teda určitý *probatio*

78 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Súdu prvého stupňa Akzo Nobel a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 68, bod 62.

79 — Pozri v tomto zmysle rozsudok ESĽP Phillips v. Spojené kráľovstvo (už citovaný, bod 43), v ktorom bola zdôraznená okolnosť, že sudca má pri použití domnienky právomoc voľnej úvahy, ktorá mu umožňuje vylúčiť ju, pokiaľ by jej uplatňovanie predstavovalo závažné riziko nespravodlivosti.

diabolica, ktorý je nezlučiteľný s právom na prístup k súdu a s právom na účinné súdne preskúmanie. V tejto súvislosti pripomínam, že vzhľadom na povahu domnienky, ktorá umožňuje, aby sa prostredníctvom logicko-deduktívnej operácie dospelo od známej skutočnosti k dôkazu o neznámej skutočnosti, sa zdá logické, že subjekt, proti ktorému pôsobí, bude musieť v zásade predložiť negatívny dôkaz o skutočnosti zistenej len spôsobom domnienky. Samotná okolnosť, že sa vyžaduje takýto dôkaz, neumožňuje dospieť k záveru, ako to robí odvolateľka, že domnienka má nevyvrátiteľný charakter, najmä vtedy, ak sa tak ako v našom prípade musí takýto dôkaz hľadať na strane subjektu, proti ktorému domnienka pôsobí. Okrem toho z hľadiska judikatúry Súdneho dvora [80], ako aj Európskeho súdu pre ľudské práva [81] sa nezdá, že táto okolnosť je v rozpore so zásadou prezumpcie neviny.

65. V replike odvolateľka na podporu svojich tvrdení cituje nedávny rozsudok vo veci Spector Photo Group a Van Raemdonck [82]. V uvedenom rozsudku Súdny dvor uviedol, že zásada prezumpcie neviny nebráni domnienke stanovenej v článku 2 ods. 1 smernice 2003/6/ES [83], pri ktorej sa úmysel pôvodcu obchodovania s využitím dôverných informácií implicitne odvodzuje od vecných konštitutívnych prvkov tohto porušenia, „pokiaľ je táto domnienka vyvrátiteľná a právo na obranu je zabezpečené“ [84]. Toto tvrdenie je v súlade s doteraz vykonanou analýzou a nepredkladá argumenty v prospech tvrdení odvolateľky.

66. Podľa odvolateľky však v bode 55 a nasl. uvedeného rozsudku Súdny dvor spresnil medze uplatňovania domnienok hospodárskeho práva, pričom vylúčil ich automatickosť a potvrdil potrebu, aby príslušné orgány vykonali dôkladné preskúmanie skutkových okolností, čo v prípade Elf Aquitaine Súd prvého stupňa neurobil. V tejto súvislosti sa mi zdá, že odvolateľka pripisuje citovaným bodom rozsudku Spector Photo Group a Van Raemdonck všeobecný význam, ktorý nemajú. Okrem toho, na rozdiel od chápania odvolateľky, v týchto bodoch sa Súdny dvor obmedzuje na výklad pojmu „používanie dôverných informácií“ v zmysle článku 2 ods. 1 smernice 2003/6 z hľadiska jej cieľov, pričom ukladá príslušným orgánom povinnosť overiť, či má toto používanie skutočne neoprávnený charakter,

80 — Pozri rozsudok zo 16. júla 2009, Rubach, C-344/08, Zb. s. I-7033, body 31 až 33.

81 — Pozri napríklad rozsudky Phillips v. Spojené kráľovstvo, už citovaný, bod 43, a Grayson a Barnham v. Spojené kráľovstvo, už citovaný, bod 49.

82 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 72.

83 — Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 28. januára 2003 o obchodovaní s využitím dôverných informácií a o manipulácii s trhom (zneužívanie trhu) (Ú. v. EÚ L 96, s. 16; Mim. vyd. 06/004, s. 367).

84 — Bod 44.

ktorý má táto smernica za cieľ zakázať v mene integrity finančných trhov a dôvery investorov [85]: pokiaľ tento neoprávnený charakter nie je možné určiť, pretože používanie dôverných informácií nie je v rozpore s cieľmi smernice [86], znaky skutkovej podstaty trestného činu obchodovania s dôvernými informáciami (insider trading) nie sú naplnené a v dôsledku toho psychologický prvok tohto porušenia nie je možné predpokladať. Inými slovami, povinnosť, aby príslušné orgány vykonali dôkladné preskúmanie skutkových okolností týkajúcich sa operácie, sa netýka predmetu domnienky, čiže úmyslu, ale len hmotnoprávnych prvkov porušenia, z ktorých je tento úmysel vyvodený. Rozsudok Spector Photo Group a Van Raemdonck teda vôbec neposilňuje predpoklad odvolateľky, podľa ktorej domnienka, z ktorej vychádzala Komisia, aby jej pripísala zodpovednosť za porušenie, ktorého sa dopustila jej dcérska spoločnosť, mala byť podporená ďalšími dôkazmi. V každom prípade, ako správne zdôraznila Komisia, Súd prvého stupňa fakticky preskúmal všetky informácie, ktoré mu predložila odvolateľka, aby vyvrátila domnienku, ktorú uplatnila Komisia.

67. Napokon tvrdenia, ktoré uviedla odvolateľka v rámci preskúmavanej výhrady, opakujú niektoré tvrdenia, o ktorých sa už diskutovalo v rámci analýzy tretieho odvolacieho dôvodu. V tejto súvislosti stačí uviesť, že na rozdiel od toho, čo zrejme uvádza odvolateľka, Súd prvého stupňa nestanovil žiadny „dôkazný štandard", keď usúdil, že dôkazné prostriedky, ktoré predložila odvolateľka, sú irelevantné alebo nedostatočné, pričom sa však pridŕžal preskúmania týchto dôkazov samostatne a v ich vzájomnej súvislosti (body 160 až 173 napadnutého rozsudku). Keby sa táto analýza posúvala ďalej, vzniklo by nebezpečenstvo spochybnenia posúdenia dôkazov, ktoré vykonal súd prvého stupňa, bez informácií, ktorých sa dovoláva odvolateľka na podporu ich prípadného skreslenia.

b) O druhej výhrade

68. V druhej výhrade svojho piateho dôvodu odvolateľka uvádza, že Súd prvého stupňa tým, že umožnil použitie domnienky, z ktorej vychádzala Komisia, v rozpore so zásadou subsidiarity porušil zásadu autonómneho postavenia právnickej osoby, ktorá je základom práva obchodných spoločností členských štátov. Tým odňal právnickej osobe jej práva na obhajobu, právo na prezumpciu neviny a právo na dodržiavanie zásady individualizácie sankcií.

69. V tejto súvislosti pripomínam, že na rozdiel od tvrdení odvolateľky domnienka, na základe ktorej jej bola pripísaná zodpovednosť

85 — Pozri bod 55.
86 — Pozri bod 61.

za porušenie, ktorého sa dopustila jej dcérska spoločnosť Atofina, neporušuje zásadu autonómneho postavenia právnických osôb v rámci skupiny spoločností, ktorú zakotvuje francúzske právo. Ako totiž bolo uvedené vyššie, predmetom tejto domnienky je výkon rozhodujúceho vplyvu materskej spoločnosti na obchodnú politiku dcérskej spoločnosti, ktorý je možný na základe existencie úplnej alebo takmer úplnej účasti prvej spoločnosti na základnom imaní druhej spoločnosti, z čoho vyplýva účinný charakter tohto vplyvu, až kým sa nepreukáže opak. Predmetná domnienka teda nemá vplyv na zásadu autonómneho postavenia právnických osôb, ale keď sa takýto vplyv zistí, či už na základe domnienky alebo nie, tvoria materská spoločnosť a dcérska spoločnosť jeden hospodársky celok, a teda jeden podnik na účely uplatňovania pravidiel hospodárskej súťaže podľa Zmluvy. Ako je známe, táto konštrukcia, ktorá je už dávno súčasťou judikatúry súdov Únie, [87] umožnila rozšíriť pojem podnik, z ktorého vychádzajú tieto ustanovenia, aj na subjekty, ktoré priamo na trhu nezasahujú, a umožnila ukladať im pokuty napriek tomu, že sa osobne nezúčastnili na porušení. Na základe toho sa mi ani takáto konštrukcia nejaví ako nezlučiteľná so zásadou, ktorej sa dovolávala odvolateľka.

70. Po prvé záver, na účely uplatňovania pravidiel hospodárskej súťaže, podľa ktorého materská spoločnosť má taký rozhodujúci vplyv na obchodnú politiku dcérskej spoločnosti, že správanie dcérskej spoločnosti na trhu sa nemôže považovať za autonómne – bez ohľadu na to, či tento záver vyplýva jednoducho z kapitálových väzieb existujúcich medzi týmito dvoma subjektmi, alebo je posilnený osobitnými dôkazmi –, nespochybňuje právnu autonómiu týchto subjektov ak, ako bolo uvedené, sa považujú za samostatné subjekty tak pokiaľ ide o výkon svojho práva na obhajobu (odoslanie OV, možnosť predložiť pripomienky, vypočutie, právo na súdne preskúmanie), ako aj na účely určenia pokuty. V tejto súvislosti, na rozdiel od toho, čo uviedla odvolateľka, nepredstavuje zodpovednosť vedúcej skupiny za správanie dcérskych spoločností prípad objektívnej zodpovednosti za konanie druhých, ale vychádza z existencie, či už domnelej alebo preukázanej, zásahu prvej spoločnosti do definície zamerania obchodnej politiky druhej spoločnosti a jej správania na trhu. [88] Po druhé zásada autonómneho postavenia právnických osôb v rámci skupiny nie je ani vo francúzskom práve bez výnimiek, keďže v určitých situáciách – napríklad v prípade zlúčenia majetku – a v špecifických

87 — Pozri napríklad judikatúru citovanú v bodoch 58 a 59 rozsudku Súdneho dvora Akzo Nobel a i./Komisia (už citovaný v poznámke pod čiarou 59).

88 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Súdneho dvora Akzo Nobel a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 59, bod 77.

oblastiach, najmä v daňovom a účtovnom práve, sa pripúšťa spoločná existencia tejto zásady s myšlienkou hospodárskej jednoty skupiny. [89]

71. V rámci tejto výhrady Elf Aquitaine okrem toho tvrdí, že Súd prvého stupňa svojím konštatovaním, že Komisia nemusela predkladať konkrétne informácie o nedostatku autonómnosti spoločnosti Atofina na trhu, rozhodol v rozpore s ustálenou judikatúrou, ktorá vyžaduje aspoň súvislosť medzi domnienkou a predmetom kartelu alebo relevantným trhom. V tejto súvislosti len odkazujem na úvahy uvedené v bode 56 vyššie v spojitosti s rozsudkom Súdneho dvora Akzo Nobel a i./Komisia a na výklad predchádzajúcej judikatúry uvedený v tomto rozsudku.

72. Na základe všetkých uvedených úvah sa podľa môjho názoru musí druhá výhrada piateho odvolacieho dôvodu zamietnuť ako nedôvodná.

c) O tretej výhrade

73. Podľa odvolateľky priznal Súd prvého stupňa Komisii právomoc voľnej úvahy pri pripisovaní zodpovednosti materským spoločnostiam za porušenia, ktorých sa dopustili ich dcérske spoločnosti. Takáto voľná úvaha narúša zásady zákonnosti a právnej istoty. Prax Komisie v tejto oblasti nie je koherentná a táto nekoherentnosť vyplýva najmä zo skutočnosti, že odvolateľka bola uznaná za zodpovednú za správanie svojej dcérskej spoločnosti Atofina v tomto prípade, a nie v predchádzajúcom konaní o porušení povinnosti.

74. Najmä z článku 105 napadnutého rozsudku vyplýva, že Súd prvého stupňa vylúčil, aby sa priestor na voľnú úvahu, ktorý použila Komisia v bode 260 rozhodnutia, týkal pripísania zodpovednosti spoločnosti za porušenia, ktorých sa dopustila iná spoločnosť. Podľa toho, čo uviedol v tomto bode Súd prvého stupňa, sama Komisia v priebehu pojednávania a vo svojich písomných vyjadreniach objasnila, že tento priestor na voľnú úvahu sa týkal len rozhodnutia, či postihnúť alebo nie všetky spoločnosti, ktoré patria do skupiny, keď sa zistí splnenie podmienok na pripísanie zodpovednosti každej z nich. Táto výhrada teda nie je zo skutkového hľadiska dôvodná a v dôsledku toho musí byť zamietnutá.

d) O štvrtej výhrade

75. Vo štvrtej výhrade svojho piateho odvolacieho dôvodu odvolateľka napokon namieta proti porušeniu zásady

89 — O obmedzeniach tejto zásady pozri okrem iného návrhy, ktoré predniesol generálny advokát Warner vo veci Istituto Chemioterapico Italiano a Commercial Solvents/Komisia (rozsudok zo 6. marca 1974, 6/73 a 7/73, Zb. s. 223).

rovnosti zaobchádzania. Výhrada smeruje proti bodu 175 napadnutého rozsudku, v ktorom Súd prvého stupňa potvrdil iné zaobchádzanie Komisie s odvolateľkou – na pripísanie zodpovednosti stačilo len kapitálové spojenie so spoločnosťou Atofina – a s inými materskými spoločnosťami zúčastnenými na karteli, najmä so spoločnosťami skupiny Akzo Nobel a Clariant, pre ktoré Komisia naopak predložila ďalšie indície o neexistencii autonómie príslušných dcérskych spoločností. V tejto súvislosti Komisia uvádza, že v prípade týchto spoločností tieto indície mala, a preto ich v rozhodnutí spomenula nad rámec nevyhnutného. Súhlasím so žalovanou inštitúciou, že táto okolnosť neumožňuje sama osebe dospieť k záveru o porušení zásady rovnosti zaobchádzania. Preto sa aj štvrtá výhrada piateho odvolacieho dôvodu musí podľa môjho názoru zamietnuť.

e) Návrh k piatemu odvolaciemu dôvodu

76. Na základe všetkých predchádzajúcich úvah sa domnievam, že piaty odvolací dôvod musí byť v celom rozsahu zamietnutý.

6. O šiestom odvolacom dôvode

77. Vo svojom šiestom odvolacom dôvode, ktorý je uvedený ako subsidiárny, odvolateľka uvádza, že nesprávne právne posúdenie a porušenia práva Únie, ktorými je poznačený napadnutý rozsudok, musia viesť prinajmenšom k zrušeniu alebo zníženiu pokuty. Keďže na základe predchádzajúcej analýzy som dospel k záveru, že všetky výhrady vznesené odvolateľkou sú nedôvodné, domnievam sa, že tento dôvod, bez ohľadu na nejasnosť jeho formulácie, na ktorú poukázala Komisia, musí byť v každom prípade zamietnutý. V replike v rámci tohto dôvodu odvolateľka poukazuje aj na porušenie zásady proporcionality trestov. Odhliadnuc od pochybností o prípustnosti tejto výhrady, najmä vzhľadom na jej oneskorený charakter [90], sa domnievam, že okolnosti, na ktoré poukazuje odvolateľka,

90 — Nadobudnutie platnosti Lisabonskej zmluvy, na ktorej odvolateľka zakladá túto výhradu, predchádza, aj keď o málo, doručeniu odvolania. Okrem toho zdôrazňujem, že nijaký dôvod alebo tvrdenie súvisiace s údajným porušením zásady proporcionality odvolateľka neuplatnila na prvom stupni. Ako správne uviedla Komisia, Súd prvého stupňa a Súdny dvor zistili, že táto zásada v oblasti pokút bola dodržaná aj pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy. Prípustnosť predmetnej výhrady je teda pochybná aj ako dôvod uvedený po prvýkrát v konaní o odvolaní (pozri posledný rozsudok v tejto súvislosti zo 17. júna 2010, Lafarge/Komisia, C-413/08 P, Zb. s. I-5361, bod 52).

najmä skutočnosť, že sa nezúčastnila na porušení, nemala o ňom vedomosť a nemohla z neho vyťažiť žiadnu výhodu, keďže nepôsobí na relevantnom trhu, sa obmedzujú na všeobecné tvrdenia, ktoré v podstate znovu spochybňujú zákonnosť okolností, o ktoré sa opiera pripísanie zodpovednosti odvolateľke, a neumožňujú vážne namietať proti primeranosti pokuty uloženej Komisiou.

toho nenamietala proti zákonnosti podmienok, ktorými Súd prvého stupňa v napadnutom rozsudku podmienil uplatnenie (alebo neuplatnenie) svojej neobmedzenej právomoci. [92]

79. Preto sa aj šiesty odvolací dôvod, predložený subsidiárne, musí podľa môjho názoru v celom rozsahu zamietnuť.

B — *O trovách*

78. V rozsahu, v akom v rámci tohto dôvodu odvolateľka poukazuje na výkon neobmedzenej právomoci Súdneho dvora podľa článku 261 ZFEÚ, pripomínam, že na základe ustálenej judikatúry Súdnemu dvoru pri rozhodovaní o právnych otázkach v rámci konania o odvolaní neprináleží, aby z dôvodu spravodlivého zaobchádzania nahradil vlastným posúdením posúdenie Súdu prvého stupňa, ktorý pri výkone svojej neobmedzenej právomoci rozhoduje aj o výške pokút uložených podnikom z dôvodu, že porušili právo Spoločenstva. [91] Odvolateľka okrem

80. Podľa článku 69 ods. 2 rokovacieho poriadku účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. Keďže navrhujem zamietnuť odvolanie a keďže Komisia navrhla zaviazať odvolateľku na náhradu trov konania, domnievam sa, že odvolateľka musí byť zaviazaná na náhradu trov tohto konania.

91 — Pozri okrem iného rozsudky zo 17. júla 1997, Ferriere Nord/Komisia, C-219/95 P, Zb. s. I-4411, bod 31; zo 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisia, C-185/95 P, Zb. s. I-8417, bod 129, a Technische Unie/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 45, bod 210.

92 — Ako už bolo uvedené v poznámke pod čiarou 52, v prejednávanej veci Súd prvého stupňa usúdil, že odvolateľka nepredložila také informácie, ktoré by mu pri výkone jeho neobmedzenej právomoci umožnili spochybniť výšku pokuty, ktorá bola spoločnosti uložená (bod 242 napadnutého rozsudku).

III — Návrh

81. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem, aby Súdny dvor odvolanie zamietol a aby zaviazal odvolateľku na náhradu trov konania.